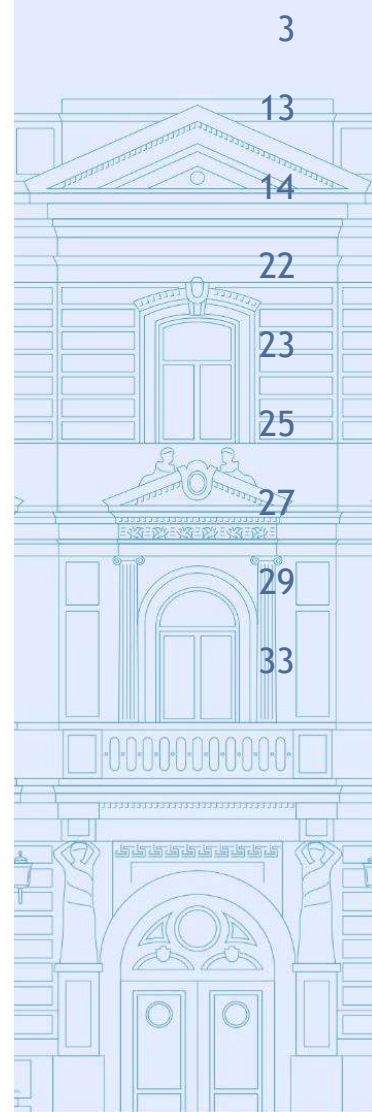

2025 m. liepa–gruodis EŽTT PRAKTIKOS APŽVALGA

Teisė į teisingą bylos nagrinėjimą (6 straipsnis)	3
Nėra baudmės be įstatymo (7 straipsnis)	13
Teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą (8 straipsnis)	14
Minties, sąžinės ir religijos laisvė (9 straipsnis)	22
Saviraiškos laisvė (10 straipsnis)	23
Susirinkimų laisvė (11 straipsnis)	25
Diskriminacijos uždraudimas (14 straipsnis)	27
Nuosavybės apsauga (protokolo Nr. 1 1 straipsnis)	29
Teisė į laisvus rinkimus (protokolo Nr. 1 3 straipsnis)	33

Svarbi pastaba: prieš supažindindami su Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo Teismų praktikos departamento parengta Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikos apžvalga, jos autoriai nori atkreipti skaitytojų dėmesį į tai, kad šiame dokumente yra pateikiamos neoficialios Europos Žmogaus Teisių Teismo procesinių sprendimų santraukos, kurios Europos Žmogaus Teisių Teismo ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nesaisto. Šis dokumentas yra tik informacinio pobūdžio, be kita ko, parengtas remiantis Europos Žmogaus Teisių Teismo informaciniais pranešimais ir bylų santraukomis. Taip pat norime atkreipti dėmesį į tai, kad pagal Konvencijos 44 straipsnio 2 dalį kolegijos sprendimas tampa galutiniu: a) šalims paskelbus, kad jos neprrašo perduoti bylos svarstyti Didžiajai kolegijai; ar b) praėjus trimis mėnesiams nuo sprendimo datos, jei nebuvo prašymo perduoti bylą svarstyti Didžiajai kolegijai; ar c) Didžiosios kolegijos teisėjų komisijai atmetus prašymą pagal 43 straipsnį. Pagal to paties straipsnio 1 dalį Didžiosios kolegijos sprendimas yra galutinis.

Atsižvelgiant į tai, kad oficialius ir nesutrumpintus sprendimų tekstus galite rasti Europos Žmogaus Teisių Teismo interneto svetainėje www.echr.coe.int, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas nepriima atsakomybės už atliktą vertimą ir parengtos santraukos išsamumą.

Apžvalgoje naudojami pagrindiniai sutrumpinimai:

EŽTT, Teismas – Europos Žmogaus Teisių Teismas

Konvencija – Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija

ES – Europos Sąjunga

Svarbos lygiai – Europos Žmogaus Teisių Teismo nagrinėjamos bylos yra skirstomos į keturias kategorijas:

Svarbiausios bylos (angl. key cases) – ypatingos svarbos sprendimai, kuriuos atrenka specialus Teismo teisėjų biuras, sudarytas iš Teismo pirmininko, pirmininko pavaduotojų ir skyrių pirmininkų.

1 = *Didelė svarba*: sprendimai, kurie reikšmingai prisideda prie Teismo praktikos plėtojimo, aiškinimo ar keitimo.

2 = *Vidutinė svarba*: sprendimai, kurie nors ir reikšmingai praktikos nepakeičia, tačiau nėra susiję vien tik su nusistovėjusios praktikos laikymusi.

3 = *Mažesnė svarba*: sprendimai, pasižymintys mažu teisiniu interesu, t. y. sprendimai, kuriuose paprasčiausiai laikomasi nusistovėjusios teismo praktikos ir kt.

TEISĖ Į TEISINGĄ BYLOS NAGRINĖJIMĄ (6 straipsnis)**Europos Žmogaus Teisių Teismo 2025 m. rugsėjo 9 d. sprendimas byloje***Stephan Kucera prieš Austriją***(pareiškimo Nr. 13810/22, svarbos lygis – 2)***Dėl virtualaus teismo posėdžio kaip tinkamo žodinio proceso ir jo viešumo užtikrinimo galimybių***Faktinės aplinkybės**

Pareiškėjas Stephan Kucera, Austrijos pilietis, buvo patrauktas atsakomybėn pagal Austrijos administracinės teisės normas, reglamentuojančias finansinius ir mokestinius įsipareigojimus, t. y. nacionalinė institucija (Vienos savivaldybė) už Vienos lažybų įstatymo pažeidimą skyrė pareiškėjui 6 600 Eur baudą, o jos nesumokėjus – penkių dienų ir keturiolikos valandų laisvės atėmimo bausmę.

Pareiškėjas kreipėsi į Vienos apygardos administracinį teismą, siekdamas, kad administracinės institucijos sprendimas būtų panaikintas bei reikalaujamas žodinio bylos nagrinėjimo, tačiau nacionalinis teismas, išnagrinėjęs jo skundą nuotolinės vaizdo konferencijos būdu, paliko galioti administracinę sankciją, pripažindamas, kad institucijos veikė pagal galiojančius teisės aktus ir nepažeidė pareiškėjo procesinių teisių.

Pareiškėjas toliau teikė skundus nacionaliniams teismams (Konstituciniam Teismui, Aukščiausiam administraciniam teismui), kuriuose akcentavo, jog jam skirta bauda savo pobūdžiu ir griežtumu prilygsta baudžiamajai sankcijai, todėl jo byla turėjo būti nagrinėjama taikant platesnes procesines garantijas, t. y. jis turėjo būti išklausytas žodinio bylos nagrinėjimo metu. Aukščiausiasis administracinis teismas galutinai atmetė pareiškėjo skundą, be kita ko, pažymėdamas, kad atsižvelgiant į COVID-19 pandemijos metu įvestus judėjimo laisvės ir tarpasmeninio bendravimo apribojimus, įstatymų leidėjo įtvirtinta ir vėliau pratęsta galimybė naudoti techninę garso ir vaizdo perdavimo įrangą bylose užtikrino asmenims galimybę dalyvauti žodiniuose posėdžiuose vaizdo konferencijos būdu. Juo labiau kad nagrinėjant bylą vaizdo ryšiu dalyvavo visos atitinkamos bylos šalys.

Išnaudojęs nacionalines teisinės gynybos priemones, pareiškėjas, remdamasis Konvencijos 6 straipsnio 1 dalimi (teisė į teisingą ir viešą bylos nagrinėjimą) ir 3 dalies c punktu (gintis asmeniškai arba pasitelkiant savo pasirinktą teisinę pagalbą), kreipėsi į Teismą teigdamas, kad: pirma, jam nebuvo leista asmeniškai (o ne virtualiai) dalyvauti Vienos apygardos administracinio teismo posėdyje, nors šis teismas posėdžiavo kaip pirmosios instancijos teismas; antra, visuomenė nebuvo informuota apie posėdį; trečia, buvo pažeista jo teisė būti veiksmingai ginamam advokato, nes jis ir jo advokatas turėjo dalyvauti posėdyje naudodamiesi dviem skirtingais vaizdo kanalais ir buvo fiziškai skirtingose patalpose, todėl bet koks konfidencialus pokalbis tarp jų buvo neįmanomas.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Dėl pirmojo pareiškėjo kvestionuoto aspekto Teismas pažymėjo, kad pareiga garantuoti baudžiamosios bylos nagrinėjimo metu asmeniui teisę dalyvauti teismo salėje – tiek pradinio, tiek pakartotinio nagrinėjimo metu – yra vienas iš esminių Konvencijos 6 straipsnio reikalavimų. Ir nors asmens dalyvavimas procese vaizdo konferencijos būdu savaime neprieštarauja Konvencijai, Teismas privalo užtikrinti, kad šios priemonės taikymas bet kuriuo atveju atitiktų teisėtą tikslą ir kad įrodymų teikimo tvarka būtų suderinama su tinkamo proceso laikymosi reikalavimais, kaip nustatyta Konvencijos 6 straipsnyje. Pasirėmęs savo ankstesne praktika (žr. 2010 m. lapkričio 2 d. sprendimą byloje *Sakhnovskiy prieš Rusiją*, pareiškimo Nr. 21272/03), Teismas taip pat nurodė, jog naudojant vaizdo ryšį turi būti užtikrinta, kad pareiškėjas galėtų sekti bylos nagrinėjimą ir būti išklausytas be techninių kliūčių, ir kad būtų užtikrintas veiksmingas ir konfidencialus bendravimas su advokatu.

Spręsdamas dėl anksčiau paminėtų principų taikymo šioje byloje, Teismas nurodė, jog pagrindinis šios bylos klausimas veikiausiai susijęs su tuo, kaip vyko posėdis ir kaip pareiškėjas jame dalyvavo. Šioje byloje naujovė yra tai, kad visi proceso dalyviai (teisėjas, teismo sekretorius, pareiškėjas, jo advokatas, du priešingos šalies teisiniai atstovai ir du liudytojai) posėdyje dalyvavo per vaizdo ryšį, kiekvienas naudodamas atskirą tiesioginį garso ir vaizdo ryšį.

Vertindamas, ar žodinio posėdžio rengimas grynai virtualiu būdu atitiko Konvencijos reikalavimus, Teismas pažymėjo, jog negali nepabrėžti išimtinių aplinkybių, kurios egzistavo atitinkamu metu, kai prasidėjusi COVID-19 pandemija valstybėms iškėlė iššūkį apsaugoti visuomenės sveikatą ir kartu užtikrinti pagarbą kiekvieno asmens

pagrindinėms teisėms. Įvertinęs tuo metu Austrijoje galiojusius teisės aktus, Teismas padarė išvadą, jog nacionalinėje teisėje buvo aiškus teisinis pagrindas pareiškėjo posėdį rengti vaizdo ryšiu ir tai buvo atlikta teisėtu tikslu – sumažinti COVID-19 plitimą.

Vertindamas proceso eigą, Teismas pažymėjo, jog nors kaltinamojo fizinis buvimas teismo salėje yra labai pageidautinas, jis nėra savitiksliis: jis veikiau tarnauja didesniai tikslui – užtikrinti viso proceso teisingumą. Teismas nurodė, jog pareiškėjas ir jo atstovas galėjo laisvai susitarti dėl savo dalyvavimo atskirai arba kartu, jie galėjo pateikti argumentus ir užduoti klausimus liudytojams, kitaip tariant, jie galėjo sekti posėdžius ir būti išklausti be jokių techninių kliūčių. Teismas priėjo prie išvados, jog pareiškėjas galėjo visapusiškai naudotis savo teisėmis, susijusiomis su žodinio posėdžio rengimu, nepaisant to, kad posėdis vyko virtualiai.

Dėl pareiškėjo akcentuoto teismo posėdžio neviešumo (antrasis pareiškėjo keltas aspektas) Teismas pažymėjo, kad visuomenė nebuvo oficialiai pašalinta iš posėdžio, vykusio vaizdo ryšiu. Teismas jau yra išaiškinęs, kad teismo procesas atitiks viešumo reikalavimą tik tuo atveju, jei visuomenė gali gauti informaciją apie jo datą ir vietą ir jei ta vieta yra lengvai prieinama visuomenei. Šiuo atveju informacija apie tai, kad posėdis vyks vaizdo konferencijos būdu, buvo skelbiama ant teismo salės durų ir nurodyta skelbimų lentoje, be to, posėdžiui pirmininkavusi teisėja, kuri pati buvo teismo salėje, galėjo informuoti bet kurį įeinantį į teismo salę asmenį apie galimybę dalyvauti vaizdo konferencijoje. Teismo nuomone, šios bylos aplinkybėmis tai buvo pakankama kompensacinė priemonė, užtikrinanti, kad visuomenė ir žiniasklaida būtų tinkamai informuotos apie posėdžio vietą.

Dėl pareiškėjo tvirtinimo, jog buvo pažeista jo teisė būti veiksmingai ginamam advokato (trečiasis pareiškimo aspektas), Teismas priminė, kad bet kokios priemonės, ribojančios teisę į gynybą, turėtų būti tik griežtai būtinos. Šiuo atveju, atsižvelgęs į pareiškėjo argumentus, Teismas pakartotinai nurodė, jog Vienos regioninis administracinis teismas neįpareigojo pareiškėjo ir jo advokato dalyvauti virtualiame teismo posėdyje iš dviejų atskirų vietų, jie galėjo laisvai susitarti dėl savo dalyvavimo atskirai arba kartu, taip pat galėjo laisvai susitarti dėl atskiros privataus bendravimo kanalo, pavyzdžiui, telefono linijos ar tiesioginių pranešimų paslaugos, parengimo paties posėdžio metu. Bylos medžiagoje nebuvo jokių duomenų, rodančių, kad teismas būtų skyręs kokias nors saugumo priemones, kurios būtų galėjusios užkirsti kelią konfidencialiam pareiškėjo ir jo advokato bendravimui, todėl šią pareiškimo dalį Teismas laikė akivaizdžiai nepagrįsta.

Atsižvelgiant į tai, Teismas nusprendė, kad Konvencijos 6 straipsnis, susijęs su teise į žodinį bylos nagrinėjimą bei su teise į viešą bylos nagrinėjimą, pažeistas nebuvo.

Išvada: Konvencijos 6 straipsnis nepažeistas (vienbalsiai).

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2025 m. rugsėjo 11 d. sprendimas byloje
Suverénní řád Maltézských rytířů – České velkopřevorství proti Čekiju
(pareiškimo Nr. 15440/22, svarbos lygis – 2)

Dėl susiformavusios nevienodos teismų praktikos aukščiausiose šalies teisminėse institucijose vertinimo

Faktinės aplinkybės

Suverénní řád Maltézských rytířů – České velkopřevorství yra bažnytinis juridinis asmuo, sudarantis Romos katalikų bažnyčios organizacinį vienetą, kuris pateikė skundą Teismui dėl Čekijos Respublikos teismų sprendimų, susijusių su teisiniais ginčais dėl bažnyčios turto restitucijos po komunistinio periodo Čekijoje.

Ginčas nacionaliniuose teismuose kilo dėl nekilnojamo turto *Dívčí Hrad* (apie 506 784 kv. m), kuris buvo konfiskuotas po Antrojo pasaulinio karo, restitucijos. Minėto turto nacionalizacija vyko keliais etapais ir skirtingais teisės aktais – iš pradžių 1945 m. Prezidento dekreto pagrindu, vėliau 1947 m. priimto įstatymo pagrindu. 2006 m. ginčo turtas perėjo privatiems asmenims sutarčių su Valstybinės žemės fondu pagrindu. 2013 m. įsigaliojo Bažnyčios turto susigrąžinimo įstatymas, kuris, be kita ko, leido susigrąžinti turtą ar jo dalis, kurios iš pradžių priklausė tam tikroms bažnyčioms ir kurias neteisėtai konfiskavo komunistinis režimas. Kita vertus, minėtas įstatymas įtvirtino išimtį, jog turtas, konfiskuotas iš bažnyčių remiantis Prezidento 1945 m. dekretais, nebus grąžinamas. Pareiškėjas pradėjo teisinius procesus, siekdamas, kad būtų pripažinta jo teisė į minėto turto restituciją.

Galiausiai ginčas pasiekė Čekijos Respublikos Konstitucinį Teismą, kuris nagrinėjo pareiškėjo pateiktas konstitucines pretenzijas, susijusias su nuosavybės teise ir ankstesnių nacionalinių teismų sprendimų teisėtumu. Skundo nagrinėjimo metu buvo priimti keli skirtingų Konstitucinio Teismo teisėjų kolegijų sprendimai, kurie įvairiai traktavo pareiškėjo turto konfiskavimo ir restitucijos situaciją pagal skirtingas teises nuostatas ir ankstesnius sprendimus.

Remdamasis Konvencijos 6 straipsnio 1 dalimi, pareiškėjas skundėsi, kad jo byla buvo išspręsta nesilaikant nacionalinių teismų praktikos, suformuotos panašiose restitucijos bylose, ir kad jo konstitucinis skundas išnagrinėtas netinkamai sudaryto Konstitucinio Teismo.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Teismas pirmiausia priminė, kad jis neturi kompetencijos nagrinėti nacionalinių teismų tariamai padarytų teisės ar faktinių klaidų, nebent ir tik tiek, kiek jos galėjo pažeisti Konvencijos saugomas teises ir laisves. Kartu pažymėta, kad pareiškėjo skundas bus nagrinėjamas Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies aspektu, t. y. teisės į teisingą bylos nagrinėjimą kontekste. Teismas pabrėžė, jog nors valstybės turi diskreciją organizuoti savo teismų sistemą ir teismų kompetenciją, ši diskrecija nėra neribota, ypač kai aukščiausiųjų teismų praktika tampa nevienoda ar nenuspėjama. Tokiais atvejais Teismas vertina, ar nacionalinė sistema turi pakankamus mechanizmus šiems skirtumams išspręsti.

Teismas pažymėjo, kad ši byla atspindi vidaus konstitucinės jurisprudencijos raidą dėl teisinių pasekmių aiškinimo, kai turto konfiskavimas pagal Prezidento dekretą eliminavo restitucijos galimybę pagal Bažnyčios turto susigrąžinimo įstatymą. Konkrečiai, iki 2020 m. pabaigos nacionalinių teismų jurisprudencija buvo grindžiama požiūriu, kad konfiskavimas pagal Prezidento dekretus, kurių poveikis atsirado *ex lege* jų atitinkamo įsigaliojimo dieną, nebuvo įtrauktas į restituciją. Nuo 2021 m. Konstitucinio Teismo skirtingos teisėjų kolegijos, atsižvelgusios į konkrečias faktines aplinkybes nagrinėjamoje byloje, išplėtojo savo praktiką dėl turto konfiskavimo pagal 1945 m. Prezidento dekretus. Šiais atvejais Konstitucinis Teismas laikė tinkamu išnagrinėti, ar konfiskavimas, tariamai pagrįstas Prezidento dekretais, buvo veiksmingas, o kilus abejonėms dėl valstybės institucijų iki 1948 m. vasario mėn. taikytų procedūrų, spręsti jas siekiančių restitucijos asmenų naudai. Konstitucinis Teismas išreiškė nuomonę, kad taikytinų normų nesilaikymas ir bet koks valstybės institucijų ar asmenų, veikiančių valstybės vardu „istoriniu nelaisvės laikotarpiu“ (t. y. nuo 1938 iki 1945 m.), sprendimas negali būti aiškinamas asmenų, turinčių teisę į restituciją, nenaudai.

Teismas akcentavo, jog teisinio tikrumo ir visuomenės pasitikėjimo teismais reikalavimai nesuteikia įgytos teisės į teismų praktikos nuoseklumą ir kad teismų praktikos raida savaime neprieštarauja tinkamam teisingumo vykdymui, nes dinamiško ir besivystančio požiūrio nesilaikymas keltų grėsmę reformoms ar tobulėjimui. Kita vertus, jei vienoje iš aukščiausių šalies teisminių institucijų susiformuoja skirtinga praktika, pats tas teismas tampa teisinio netikrumo šaltiniu, taip pažeisdamas teisinio tikrumo principą ir silpnindamas visuomenės pasitikėjimą teismų sistema.

Analizuodamas nagrinėjamą bylą, Teismas pabrėžė, jog kitaip nei ankstesnėse jo nagrinėtose bylose, šiuo atveju būtent Konstitucinis Teismas buvo skirtingos teismų praktikos raidos šaltinis. Teismas nustatė, jog skirtingos to paties teismo kolegijos analogiškose bylose priėmė iš esmės priešingas išvadas, susijusias su pareiškėjo teisiniu statusu ir teise siekti turto restitucijos. Šie skirtumai nebuvo pavieniai ar trumpalaikiai, bet turėjo esminę reikšmę bylos baigčiai ir tiesiogiai paveikė pareiškėjo galimybes apginti savo teises.

Teismas pažymėjo, kad nacionalinėje teisėje nebuvo veiksmingo mechanizmo, leidžiančio suderinti ar suvienodinti Konstitucinio Teismo praktikos skirtumus tokio pobūdžio bylose. Taip pat atkreipė dėmesį, kad pareiškėjas neturėjo realios procesinės galimybės inicijuoti išplėstinės sudėties teismo ar kito instrumento, kuris būtų leidęs pašalinti praktikos nenuoseklumą ir užtikrinti teisinį tikrumą.

Toliau vertindamas teisinio tikrumo principą, Teismas pabrėžė, jog esminiai ir neišspręsti jurisprudencijos prieštaravimai aukščiausios instancijos teisme gali pažeisti asmens teisę į teisingą bylos nagrinėjimą, net jei kiekvienas atskiras sprendimas formaliai buvo motyvuotas. Pareiškėjo atveju teismų praktikos nevienodumas sukūrė situaciją, kai bylos baigtis tapo iš esmės nenuspėjama.

Atsižvelgęs į praktikos skirtumų mastą, jų poveikį pareiškėjo teisinėms galimybėms ir veiksmingų korekcinį priemonių nebuvimą, Teismas padarė išvadą, kad buvo pažeista Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis, nes pareiškėjui nebuvo užtikrintas pakankamas teisinis tikrumas ir nuoseklus bylos nagrinėjimas nacionaliniu lygiu.

Dėl pareiškėjo teiginių, susijusių su netinkama teismo sudėtimi, Teismas nurodė, jog atsižvelgdamas į visą turimą medžiagą ir tiek, kiek skundžiami klausimai priklauso jo kompetencijai, jis nenustatė, kad toks pareiškėjo

tvirtinimas atskleistų kokį nors Konvencijoje ar jos protokoluose įtvirtintų teisių ir laisvių pažeidimą, todėl likusią pareiškimo dalį pripažino akivaizdžiai nepagrįsta.

Išvada: pažeista Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis (vienbalsiai).

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2025 m. rugsėjo 16 d. nutarimas byloje

Janković prieš Slovėniją

(pareiškimo Nr. 15118/22, svarbos lygis – 3)

Dėl veiksmingos teisminės kontrolės užtikrinimo antikorupcinėse procedūrose

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjas – žinomas Slovėnijos politikas, ėjęs Liublianos mero ir parlamento nario pareigas. 2012 m. Slovėnijos Korupcijos prevencijos komisija (toliau – Komisija) pradėjo visų parlamentinių partijų pirmininkų turto patikrinimą, kuris apėmė ir pareiškėją. Procedūros metu dėl nustatytų neatitikimų turto deklaracijose jam buvo suteikta galimybė teikti paaiškinimus raštu ir žodžiu.

2013 m. Komisija paskelbė Galutinę ataskaitą, kurioje nustatė, kad pareiškėjas sistemingai neatskleidė reikšmingų finansinių duomenų ir galimai gavo lėšų, keliančių korupcijos ir interesų konflikto riziką. Ataskaita buvo paviesta ir perduota kitoms institucijoms. Pareiškėjas ją apskundė, o 2015 m. Aukščiausiasis Teismas panaikino ataskaitą, pripažinęs, kad buvo pažeistos procedūrinės garantijos, nes pareiškėjui nebuvo pateiktas ataskaitos projektas pastaboms.

2015 m. Komisija iš naujo atliko turto patikrinimą, šįkart laikydamasi procedūrinių reikalavimų, ir priėmė Galutinę išvadą, kurių turinys iš esmės sutapo su ankstesnės ataskaitos išvadomis. Pareiškėjas vėl kreipėsi į teismus, teigdamas, kad pažeistas *ne bis in idem* principas ir kad Komisija viršijo savo įgaliojimus.

Administracinis teismas ir Aukščiausiasis Teismas atmetė pareiškėjo skundus, konstatavę, kad Komisija veikė pagal įstatymus, o pareiškėjui buvo užtikrinta teisė į teisminę gynybą. 2021 m. Konstitucinis Teismas pareiškėjo skundą pripažino nepriimtiniu, nurodydamas, jog ginčyti sprendimai nesukėlė reikšmingų teisių pasekmių ir nekėlė svarbių konstitucinių klausimų.

Pareiškėjas, remdamasis Konvencijos 6 straipsnio 1 dalimi, skundėsi, kad jam buvo apribota teisė kreiptis į teismą, nes jo byloje teismo atliekama išvadų peržiūra buvo ribotos apimtys. Nacionaliniai teismai nevertino nei faktinių aplinkybių, nei pateiktų įrodymų, apsiribodami tik formaliu žmogaus teisių pažeidimų vertinimu. Pareiškėjo nuomone, toks ribotas teismų požiūris neatitiko Konvencijos 6 straipsnio reikalavimų, pagal kuriuos teismas privalo turėti kompetenciją nagrinėti visus reikšmingus faktinius ir teisinius klausimus, turinčius ginčui lemiamą reikšmę.

Neoficiali Teismo nutarimo apžvalga

EŽTT pažymėjo, kad Komisija yra nepriklausoma specializuota valstybės institucija, kurios tikslas – stiprinti veiksmingą teisinę valstybės veikimą ir saugoti ją nuo grėsmių, kylančių dėl korupcinių praktikų. Komisija veikia pagal Sąžiningumo ir korupcijos prevencijos įstatymą bei savo veiklos taisykles, o jos veiklą atidžiai stebi tarptautinės specializuotos institucijos, tokios kaip GRECO.

Teismas nurodė, kad Komisijos vykdytose procedūrose pareiškėjui buvo suteikta nemažai procesinių garantijų. Be to, kad 2012 m. pareiškėjas buvo asmeniškai išklausytas, pakartotinėse procedūrose, kurių metu buvo priimtos ginčytos Galutinės išvados, pareiškėjui buvo pateiktas šių išvadų projektas ir suteikta galimybė pateikti pastabas, kuo jis pasinaudojo. Be to, visi pareiškėjo pateikti faktiniai paaiškinimai ir dokumentai buvo paskelbti Komisijos interneto svetainėje kartu su Galutinėmis išvadomis.

EŽTT, vertindamas pareiškėjui suteiktą teisminę peržiūrą administraciniame teisme, pažymėjo, kad teismas iš esmės atsakė į visus esminius pareiškėjo argumentus. Visų pirma, jis (nors ir glaustai) paaiškino, kodėl laikė nereikalinga iš naujo vertinti Komisijos nustatytas faktines aplinkybes ir kodėl nematė būtinybės pareiškėją išklausti. Administracinis teismas būtų galėjęs panaikinti Komisijos sprendimą, jei būtų nesutikęs tiek su jos teisinėmis, tiek su faktinėmis išvadomis (įskaitant įrodymų vertinimą). Tai rodė, kad administracinis teismas Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies prasme buvo „visos jurisdikcijos teismas“.

Be to, Teismas pažymėjo, kad pareiškėjo apeliaciniame skunde teisės klausimais iškeltas teiginys, jog administracinis teismas neįvertino Komisijos nustatytų faktų, buvo nepagrįstas, nes pareiškėjas nenurodė, kurie jo esminiai argumentai liko neįvertinti.

Galiausiai bet kokios tolesnės pasekmės pareiškėjui, pavyzdžiui, baudžiamoji ar civilinė atsakomybė, galinčios kilti iš Komisijos nustatytų faktinių aplinkybių, turėtų būti nustatomos atskirose procedūrose, kuriose pareiškėjui būtų užtikrintos visos procesinės garantijos.

Atsižvelgdamas į specifinį antikorupcinių procedūrų kontekstą (susijusį su politiku), Komisijos išvadų apimtį, pareiškėjui suteiktas procesines garantijas Komisijos procedūrose ir motyvuotus administracinio teismo bei Aukščiausiojo Teismo sprendimus, Teismas konstatavo, kad nacionalinių teismų atlikta pareiškėjo bylos teisminė peržiūra buvo pakankama ir todėl nepažeidė pareiškėjo teisės į veiksmingą teismą pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį.

Išvada: pareiškimas pripažintas nepriimtinu (vienbalsiai).

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2025 m. spalio 7 d. sprendimas byloje

Misiūnas prieš Lietuvą

(pareiškimo Nr. 38687/22, svarbos lygis – 2)

Dėl teisės ginčyti dekretu neįformintą Respublikos Prezidento sprendimą neskirti teisėju

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjas, ėjęs teisėjo pareigas Vilniaus miesto apylinkės teisme, buvo paskirtas į politines pareigas ministru ir vėliau viceministru. Baigęs eiti šias pareigas pareiškėjas pateikė prašymą skirti jį iš naujo teisėju. Tačiau prašymą perdavus nagrinėti Respublikos Prezidento kanceliarijai, pareigūnai viešai nurodė, jog pareiškėjas nebus iš naujo skiriamas teisėju, kadangi reikalingas „atšalimo“ laikotarpis po eitų politinių pareigų. Respublikos Prezidento dekretas šiuo klausimu nebuvo priimtas. Pareiškėjas kreipėsi į nacionalinį teismą, be kita ko, prašydamas konstatuoti, jog buvo pažeisti teisės aktų reikalavimai, bei įpareigoti Respublikos Prezidentą paskirti jį į teisėjo pareigas. Nacionaliniams teismams atsisakius nagrinėti tokį ginčą, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas iš esmės nurodė, jog pareiškėjo reikalavimai yra susiję su valstybės valdžios įgyvendinimu ir nėra nagrinėtini teisme, vis dėlto tai nepanaikina jo teisės reikalauti atlyginti dėl šių veiksmų patirtą žalą.

Pareiškėjas kreipėsi į Teismą skųsdamasis pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį ir 13 straipsnį, siejamą su 8 straipsniu, teigdamas, jog nebuvo užtikrinta jo veiksminga teisminė gynyba ginčyti Respublikos Prezidento sprendimą, neįformintą dekretu, neskirti pareiškėjo teisėju.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Teismas, pripažinęs pareiškimą priimtinu, pažymėjo, jog teisė kreiptis į teismą, patenkanti į Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies apimtį, turi būti „praktiška ir veiksminga“, o ne „teorinė ir iliuzinė“. Teismas pažymėjo, jog nors Respublikos Prezidento kompetencija įgyvendinti valstybės valdžią formuojant teisminę valdžią nėra kvestionuotina, nacionaliniai teismai veiksmingai neužtikrino Respublikos Prezidento sprendimo, neįforminto dekretu, neskirti pareiškėjo teisėju teisminės kontrolės. Pareiškėjo situacija skyrėsi nuo atvejų, kai teisėjais siekia tapti asmenys, anksčiau nebuvo teisėjais, nes pareiškėjas anksčiau iki politinių pareigų ėjimo buvo teisėjas ir pagal Teismų įstatymo nuostatą jis turėjo teisę būti svarstomas užimti teisėjo pareigas be kvalifikacinio egzamino ar atrankos procedūros. Pareiškėjui atitikus formaliuosius reikalavimus ir Teisėjų tarybai pritarus siūlymui Respublikos Prezidentui skirti pareiškėją teisėju, jis turėjo pagrįstą lūkestį, kad jo prašymas būti paskirtam teisėju bus tinkamai, skaidriai ir objektyviai išnagrinėtas, vengiant savavališkumo. Teismas šiame kontekste pažymėjo ypatingą procedūrų skaidrumo reikalavimų reikšmę, o šiuo atveju aiškūs ir konkretūs motyvai dėl atsisakymo skirti pareiškėją teisėju formaliai nebuvo nurodyti. Ministro pareigos savaime nėra nesuderinamos su asmens, siekiančio užimti teisėjo pareigas, reputacijos reikalavimais.

Teismas nurodė, kad jo neįtikino nacionalinių teismų argumentai dėl atsisakymo nagrinėti pareiškėjo reikalavimus, susijusius su Respublikos Prezidento veiksmų vertinimu, kadangi pašalinus esminį faktinį ir teisinį šių veiksmų konteksto teisminį vertinimą, kyla abejonių dėl pareiškėjo reikalavimų pagrindo. Teismo vertinimu,

šiuo atveju nacionaliniams teismams nepavyko įvertinti pareiškėjo situacijos visumoje, bylos aplinkybes vertinus izoliuotai ir nurodžius, jog pareiškėjas turėtų kreiptis su reikalavimu priteisti žalos atlyginimą už jo garbės ir orumo pažeminimą, užuot vertinę pareiškėjo reikalavimų esmę, būtent – Respublikos Prezidento diskrecijos, kuria remiantis pareiškėjas nebuvo paskirtas teisėju, veiksmingos kontrolės stoka. Dėl šių priežasčių Teismas konstatavo, jog pareiškėjo siekis inicijuoti jo skyrimo procedūros klaidų teisminę kontrolę nebuvo užtikrintas, nacionaliniams teismams negarantavus veiksmingos teisminės gynybos priemonės, kuria remiantis būtų galima patikrinti jo reikalavimų esmę.

Atsižvelgdamas į tai, Teismas nustatė Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimą, o remdamasis argumentais dėl šios nuostatos konstatavo, jog nėra poreikio atskirai nagrinėti pareiškimo pagal Konvencijos 8 ir 13 straipsnius.

Išvada: pažeista Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis (vienbalsiai).

41 straipsnis: Teismas priteisė pareiškėjui 10 000 Eur patirtai neturtinei žalai atlyginti.

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2025 m. gruodžio 2 d. nutarimas byloje

De Simone prieš Vokietiją

(pareiškimo Nr. 21853/23, svarbos lygis – 3)

Dėl nesikreipimo į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą, kai šalis nepateikė atitinkamo prašymo

Faktinės aplinkybės

Nacionaliniuose teismuose buvo nagrinėjama civilinė byla pagal pareiškėjo ieškinį. Apeliacinės instancijos teismui atmetus ieškinį, pareiškėjas su skundu kreipėsi į Aukščiausiąjį Federalinį Teismą, teigdamas, jog byla reikšminga dėl teisės aiškinimo klausimų, nes šis teismas nėra pateikęs viešosios tvarkos (*ordre public*) Vokietijoje sąvokos aiškinimo Briuselis I *bis* reglamento¹ prasme. Pareiškėjas suformulavo specifinį klausimą, į kurį, jo vertinimu, buvo reikalingas Aukščiausiojo Federalinio Teismo atsakymas, be to, pareiškėjas taip pat įrodinėjo, jog apeliacinės instancijos teismo pateiktas Briuselis I *bis* reglamento nuostatos aiškinimas buvo klaidingas. Aukščiausiasis Federalinis Teismas atrankos proceso metu atsisakė priimti skundą, o pareiškėjui besikreipus į Federalinį Konstitucinį Teismą dėl to, jog Aukščiausiasis Federalinis Teismas nesikreipė į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą, Federalinis Konstitucinis Teismas taip pat atsisakė priimti skundą.

Pareiškėjas skundėsi pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį, kadangi Aukščiausiasis Federalinis Teismas nesikreipė į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą dėl Briuselis I *bis* reglamento aiškinimo, be to, Federalinis Konstitucinis Teismas nenurodė motyvų, dėl kurių atsisakė priimti jo skundą.

Neoficiali Teismo nutarimo apžvalga

Teismas, pažymėjęs bendruosius Konvencijos principus dėl Europos Sąjungos teisės taikymo ir aiškinimo nacionaliniuose teismuose, nurodė, jog Aukščiausiasis Federalinis Teismas, kaip galutinės instancijos teismas, turėjo pareigą kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą. Tačiau Konvencijos prasme tokiais atvejais yra reikalaujama, jog galutinės instancijos teismas pagrįstą savo sprendimą atsisakyti kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą tam, jog šis sprendimas nebūtų savavališkas ir nepažeistų proceso sąžiningumo principo. Dėl to šalies prašymas atitinkamam teismui turi būti aiškus, o ne bendrai kvestionuojant nacionalinių teismų pateiktą Europos Sąjungos teisės aiškinimą. Nors pareiškėjas kvestionavo tai ir pateikė specifinį klausimą, jis nepateikė prašymo kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą. Pareiškėjas teigė, jog klausimas reikalavo Aukščiausiojo Federalinio Teismo atsakymo, net nepamindamas prejudicinio kreipimosi poreikio į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą. Teismas konstatavo, jog Konvencija nereikalavo, jog pareiškėjui būtų pateikti nesikreipimo

¹ 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (nauja redakcija)

į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą motyvai, kadangi jis to neprašė. Atsižvelgiant į tai, pareiškimas šiuo požiūriu buvo pripažintas akivaizdžiai nepagrįstu.

Dėl Federalinio Konstitucinio Teismo atsisakymo priimti skundą nenurodant motyvų Teismas pažymėjo, jog tokiais atvejais teismams pakanka nurodyti aktualias proceso teisės normas, Konvencijos 6 straipsnio 1 daliai nereikalaujant nurodyti motyvų.

Išvada: pareiškimas nepriimtinas (vienbalsiai).

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2025 m. gruodžio 16 d. sprendimas byloje

Gondert prieš Vokietiją

(pareiškimo Nr. 34701/21, svarbos lygis – 2)

Dėl galutinės instancijos teismo pareigos pagrįsti atsisakymą kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjas dirbo advokatų kontoroje, kurios pensijų sistema buvo reformuota kilus abejonų dėl ankstesnės sistemos suderinamumo su diskriminacijos dėl amžiaus draudimu. Byloje buvo aktuali 2000 m. lapkričio 27 d. Tarybos direktyva 2000/78/EB, nustatanti vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus (toliau – Direktyva). Pareiškėjas kreipėsi į teismą, teigdamas, jog naujoji pensijos sistema diskriminavo jį dėl amžiaus, nes jis atsidūrė nepalankesnėje padėtyje dėl savo gimimo metų. Apeliacinės instancijos teismui atmetus pareiškėjo skundą remiantis argumentais, jog susiklosčiusi situacija buvo pateisinama pagal Direktyvos nuostatas, pareiškėjas kreipėsi į Aukščiausiąjį Federalinį Teismą, galutinės instancijos teismą. Pareiškėjas, nesutikdamas su apeliacinės instancijos teismo pateiktu Direktyvos aiškinimu, kartu pateikė prašymą kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą (toliau – ESTT) su prašymu priimti prejudicinį sprendimą dėl Direktyvos nuostatų aiškinimo. Aukščiausiasis Federalinis Teismas atrankos proceso metu atsisakė priimti pareiškėjo skundą ir, konstatavęs, jog „išnagrinėjo pareiškėjo prašymą dėl kreipimosi į ESTT“, šio prašymo netenkino.

Pareiškėjas kreipėsi į Teismą, skųsdamasis dėl Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimo, kadangi nagrinėjant civilinę bylą pagal pareiškėjo skundą nacionaliniai teismai, cituodami proceso įstatymo nuostatą ir neišdėstydami motyvų, netenkino prašymo kreiptis į ESTT, nors Aukščiausiasis Federalinis Teismas, kaip galutinės instancijos teismas, turėjo pareigą tai motyvuoti.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Teismas pažymėjo, jog Konvencija negarantuoja teisės perduoti bylą ESTT ir tai yra nacionalinių teismų prerogatyva, tačiau šis klausimas nėra nesusijęs su Konvencijos 6 straipsnio 1 dalimi, kadangi tam tikromis aplinkybėmis nacionalinio teismo atsisakymas kreiptis į ESTT gali pažeisti teismo proceso sąžiningumo principą ir būti savavališkas. Atsisakymas kreiptis gali būti pripažintas savavališku, kai taikytinos normos neįtvirtina išimties kreiptis į ESTT, atsisakymas buvo pagrįstas kitokiais, nei normose nustatytais, motyvais arba nebuvo tinkamai pagrįstas. Teismas pažymėjo galutinės instancijos teismų pareigą motyvuoti atvejus, kai nusprendžiama nesikreipti į ESTT, vadovaujantis Cilfit kriterijais, suformuluotais ESTT 1982 m. spalio 6 d. sprendime byloje C-283/81, EU:C:1982:335. Be to, Teismas taip pat yra pripažinęs netinkamu atsisakymo kreiptis į ESTT motyvavimu, kai procesinio dokumento atrankos metu atsisakoma priimti atitinkamą dokumentą, teigiant, jog šalies pateiktas prejudicinis klausimas neturi įtakos jo priėmimo klausimui.

Teismas pripažino, jog Aukščiausiasis Federalinis Teismas buvo galutinės instancijos teismas, turėjęs pareigą kreiptis į ESTT, o klausimas buvo susijęs su Europos Sąjungos teisės aiškinimu. Nors pareiškėjas nacionaliniam teismui pateikė keturis konkrečius Direktyvos aiškinimo prejudicinius klausimus, tačiau atrankos proceso metu atsisakydamas priimti skundą Aukščiausiasis Federalinis Teismas tik pacitavo proceso įstatymo nuostatą ir nepriėmė skundo ne dėl procedūrinių, bet materialiosios teisės aspektų. Teismas nurodė, jog, nors galutinės instancijos teismo sprendimas nesikreipti į ESTT neprivalo būti detalus, vis dėlto toks sprendimas turi būti grindžiamas argumentais, iš kurių būtų matyti, jog jis grindžiamas Cilfit kriterijais. Be to, Teismas atkreipė

dėmesį į ESTT 2024 m. spalio 15 d. sprendimą byloje KUBERA, C-144/23, EU:C:2024:881, kuriame konstatuota, jog atrankos proceso metu atsisakydamas priimti skundą galutinės instancijos teismas turi pateikti motyvus, dėl kokių priežasčių pateiktas prašymas kreiptis į ESTT nėra tenkinamas.

Dėl šių priežasčių Teismas konstatavo, jog Aukščiausiasis Federalinis Teismas, nurodęs, jog „išnagrinėjo pareiškėjo prašymą dėl kreipimosi į ESTT“, tačiau neišdėstęs atsisakymo kreiptis motyvų, nemotyvavo, dėl kokių priežasčių kreipimasis nebuvo reikšmingas byloje, ar pareiškėjo prašyme nurodytiems prejudiciniams klausimams aktualios normos buvo aiškos arba jau išaiškintos ESTT jurisprudencijoje. Tokiomis aplinkybėmis pareiškėjas negalėjo suprasti, dėl kokių priežasčių buvo atsisakyta kreiptis į ESTT. Tai pažeidė teismo proceso sąžiningumo principą ir Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį.

Pareiškėjas taip pat skundėsi dėl Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimo dėl nacionalinių teismų pateikto Europos Sąjungos teisės aiškinimo, Aukščiausiajam Federaliniam Teismui pažeidus pareiškėjo teisę būti išklausytam, kadangi atrankos proceso metu nebuvo pateikta jo paaiškinimų atsisakymo motyvų. Tačiau Teismas nurodė, jog į Teismo jurisdikciją nepatenka Europos Sąjungos teisės aiškinimo pagrįstumo kontrolė, taigi Teismui nepriklauso tikrinti nacionalinių teismų galbūt padarytų klaidų taikant ir aiškinant Europos Sąjungos teisę. Jei galutinės instancijos teismas mano, jog pateiktas procesinis dokumentas ir jame keliama teisės aiškinimo klausimai nėra reikšmingi, jis gali atsisakyti priimti tokį dokumentą tik vadovaudamasis proceso teisės normomis ir Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis nereikalauja detalesnio motyvavimo. Dėl to Teismas nusprendė, jog šiuo klausimu pareiškėjo pareiškimas yra nepriimtinas, kadangi nenustatyta, jog tai būtų susiję su jo teisių ar laisvių, garantuojamų pagal Konvenciją ir jos protokolus, pažeidimu.

Išvada: pažeistas Konvencijos 6 straipsnis, kita pareiškimo dalis nepriimtina (vienbalsiai).

41 straipsnis: Teismas priteisė pareiškėjui 3 000 Eur patirtai neturtinei žalai atlyginti.

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2025 m. gruodžio 16 d. sprendimas byloje

Vekua prieš Gruziją

(pareiškimo Nr. 43537/22, svarbos lygis – 2)

Dėl nekaltumo prezumpcijos aspektų po baudžiamosios bylos nutraukimo pradėtose administracinės ir civilinės justicijos bylose

Faktinės aplinkybės

Byloje pareiškėja Nana Vekua (Gruzijos pilietė) skundėsi dėl administracinių teismų sprendimų, kuriais buvo panaikintas valstybinės žemės sklypo, registruoto jos įmonės vardu, nuosavybės teisinis pagrindas. Šie administraciniai ginčai kilo po to, kai prieš tai pradėti baudžiamojo pobūdžio tyrimai dėl galimo sukčiavimo žemės pardavime buvo nutraukti dėl senaties termino pasibaigimo. Prokuroro sprendime nutraukti bylą nurodyta, kad pareiškėja, panaudodama suklastotą dokumentą, padarė sunkų sukčiavimą, kad įregistruotų sklypo nuosavybės teisę savo įmonės vardu, tačiau ji atleidžiama nuo baudžiamosios atsakomybės.

Netrukus po baudžiamojo proceso nutraukimo Valstybės turto agentūra inicijavo bylinėjimąsi, siekdama panaikinti žemės sklypo nuosavybės registraciją ir reikalauti žalos atlyginimo. Nacionaliniai teismai bylą išskyrė į du atskirus procesus: administracinį procesą, kuriame buvo sprendžiama dėl administracinio akto – sklypo teisinės registracijos – panaikinimo, ir civilinį procesą, kuriame buvo sprendžiama dėl likusių reikalavimų pareiškėjai – nuosavybės teisės panaikinimo ir žalos atlyginimo priteisimo. Civilinė byla buvo sustabdyta, kol bus išspręsta administracinė byla.

Nacionaliniai teismai nustatė, jog ginčo objektu buvęs administracinis aktas dėl žemės sklypo buvo pripažintas neteisėtu, nes jis buvo pagrįstas (tiesiogiai ar netiesiogiai) suklastotu dokumentu. Pareiškėja teikė apeliaciją tvirtindama, jog teismas, pats išnagrinėjęs įrodymų, savo sprendimą grindė prokuroro sprendime nutraukti bylą išdėstytais faktais, iš esmės laikydamas jį *res judicata*. Taip pat skundėsi dėl jos teisės į nekaltumo prezumpciją pažeidimo. Nacionaliniai teismai savo sprendimus paliko galioti.

Remdamasi Konvencijos 6 straipsnio 2 dalimi (nekaltumo prezumpcija) pareiškėja skundėsi Teismui, kad administracinio proceso, kuriame ji dalyvavo kaip trečioji šalis, metu buvo pažeista jos teisė į nekaltumo prezumpciją, nes teismai rėmėsi prielaida apie ją kaip asmenį, įvykdžiusį sukčiavimą, nors jos baudžiamasis persekiojimas buvo nutrauktas ir administraciniame procese nebuvo išnagrinėti jokie įrodymai šiuo klausimu.

Taip pat pareiškėja skundėsi, kad dėl administracinio proceso rezultato buvo pažeistos jos nuosavybės teisės, garantuojamos Konvencijos Pirmojo protokolo 1 straipsnyje.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Teismas pirmiausia pabrėžė, kad Konvencijos 6 straipsnio 2 dalis (nekaltumo prezumpcija) taikoma ir tais atvejais, kai po baudžiamojo proceso nutraukimo yra nagrinėjami civiliniai ar administraciniai ginčai, tačiau tik tiek, kiek vėlesniuose procesuose asmuo nėra tiesiogiai ar netiesiogiai laikomas padaręs nusikalstamą veiką. Teismas pažymėjo, jog lemiamas kriterijus yra nacionalinių institucijų vartojamos kalbos pobūdis ir kontekstas, o ne vien faktas, kad buvo remtasi baudžiamojo proceso metu nustatytomis aplinkybėmis. Asmeniui, kuris buvo išteisintas arba kurio atžvilgiu buvo nutraukta baudžiamoji byla, ir toliau turi būti taikomos įprastos vidaus taisyklės dėl įrodymų ir įrodymų standarto ne baudžiamosiose bylose.

Vertindamas nacionalinių teismų procesinių sprendimų motyvus paminėtu aspektu, Teismas konstatavo, kad nė vienas iš nacionalinių teismų nenagrinėjo pareiškėjos veiksmų siekdamas nustatyti, ar jie prilygo nusikalstamai sukčiavimo veikai. Nacionaliniai teismai analizavo tik tai, ar administracinis aktas – žemės nuosavybės registracija – buvo priimtas teisėtai, ir apsiribojo dokumentų kilmės bei jų teisinio galiojimo vertinimu, neperžengdami administracinio ginčo ribų. Nacionalinių teismų vartojama formuluotė, Teismo vertinimu, neperžengė neutralios faktinės analizės ir nebuvo prilygintina kaltinimui.

Galiausiai Teismas pabrėžė, kad baudžiamojo proceso nutraukimas dėl senaties savaime neužkerta kelio valstybės institucijoms nagrinėti tų pačių faktinių aplinkybių kitu – ne baudžiamuoju – teisiniu aspektu, jeigu tai daroma laikantis aiškos diferenciacijos tarp baudžiamosios atsakomybės ir administracinio ar civilinio bylos aplinkybių vertinimo.

Atsižvelgęs į bendrą nacionalinių teismų sprendimų kontekstą, jų argumentavimo struktūrą ir vartojamą kalbą, Teismas padarė išvadą, kad pareiškėjos nekaltumo prezumpcija pažeista nebuvo.

Dėl pareiškėjos tvirtinimo, jog buvo pažeistos jos nuosavybės teisės, Teismas atkreipė dėmesį į tai, kad civilinė byla, kuri yra platesnės apimties ir kuri pradėta Valstybės turto agentūros iniciatyva, nacionaliniu lygmeniu vis dar tęsiasi, todėl tokiomis aplinkybėmis Teismas mano, kad pareiškėjos skundas pagal Konvencijos Pirmojo protokolo 1 straipsnį yra nepriimtinas, nes nebuvo išnaudotos visos vidaus teisinės gynybos priemonės.

Išvada: Konvencijos 6 straipsnio 2 dalis pažeista nebuvo (vienbalsiai).

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2025 m. gruodžio 18 d. sprendimas byloje

Latorre Atance prieš Ispaniją

(pareiškimo Nr. 33818/22, svarbos lygis – 2)

Dėl teisės į teisingą bylos išnagrinėjimą paneigimo atveju, kai ta pati teismo kolegija priima skirtingus sprendimus atskirose bylose, kuriose nagrinėjami tapatūs fakto ir teisės taikymo klausimai

Faktinės aplinkybės

2009 m. spalį pareiškėjas kartu su dviem kitais asmenimis buvo paskirtas statybų bendrovės TECONSA nemokumo administratoriumi. 2013 m. liepą pareiškėjas ir vienas iš bendraadministratorių buvo nušalinti nuo pareigų motyvuojant tuo, kad jie nepareikalavo sustabdyti bendrovės vadovybės įgaliojimų, nors bendrovės direktoriaus atžvilgiu buvo atliekamas baudžiamasis tyrimas, ir kad jie nebuvo pakankamai rūpestingi prižiūrėdami sandorius.

2016 m. kovo 22 d. Ispanijos mokesčių administratorius pradėjo nacionaliniuose mokesčių įstatymuose numatytą atsakomybės perkėlimo sprendimų priėmimo procedūrą trijų buvusių nemokumo administratorių, įskaitant pareiškėją, atžvilgiu. Priimtais sprendimais kiekvienas administratorius buvo pripažintas solidariai atsakingu už TECONSA nesumokėtas mokesčines skolas, remiantis tuo, kad jie leido iš įmonės turto išmokėti daugiau kaip 2 mln. Eur įvairioms bendrovėms, įskaitant REEF (mokesčių administratorius iš esmės vertino, kad sandoriai, už kuriuos sumokėtos minėtos sumos, buvo apsimestiniai arba už juos turėjo būti apmokama iš nemokumo administravimui skirtų lėšų).

Ginčams dėl šių sprendimų pasiekus apeliacinės instancijos specializuotą teismą, visos trijų administratorių bylos buvo paskirtos nagrinėti tai pačiai teismo kolegijai.

Tiek pirmasis bendraadministratorius, tiek pareiškėjas siekė įrodyti, kad lygiagrečiuose atsakomybės perkėlimo procesuose, pradėtuose prieš REEF partnerius, mokesčių administratorius buvo nutraukęs bylą, taip pripažindamas, kad REEF teikė TECONSA realias paslaugas. Abu prašė, kad REEF atstovas būtų apklaustas kaip liudytojas. Pirmojo bendraadministratoriaus byloje minėtas nacionalinis teismas iš pradžių atsisakė, bet vėliau liudytoją leido apklausti apeliacinės instancijos tvarka. Pareiškėjo byloje teismas liudytojo atsisakė ir atmetė pareiškėjo skundą dėl šio atsisakymo.

2019 m. liepos 12 d. teismas iš dalies patenkino pirmojo bendraadministratoriaus ieškinį, sumažindamas jam priskirtos atsakomybės apimtį iki maždaug 1,4 mln. Eur. Jis konstatavo, kad mokesčių administratorius veikė nenuosekliai, nes lygiagrečiuose procesuose pripažino REEF suteiktas paslaugas, o bylose prieš nemokumo administratorius tai (paslaugų suteikimą) neigė; taip pat aiškiai pažymėjo, kad žino apie susijusį „kito nemokumo administracijos nario“ (pareiškėjo) apeliacinį skundą, nagrinėjamą toje pačioje kolegijoje.

2019 m. spalio 21 d. ta pati teismo kolegija visiškai atmetė pareiškėjo ieškinį ir paliko galioti mokesčių administratoriaus sprendimą dėl visos maždaug 2,5 mln. Eur sumos. Sprendime nebuvo paminėti pareiškėjo pateikti įrodymai dėl REEF mokėjimų ir nebuvo atsižvelgta į pačios teismo kolegijos argumentus, išdėstytus 2019 m. liepos 12 d. sprendime. Teismas neatsakė į pareiškėjo argumentą dėl mokesčių administratoriaus nenuoseklaus REEF mokėjimų vertinimo.

Pareiškėjas toliau siekė ginti savo teises vidaus teisinėmis priemonėmis, tačiau nesėkmingai. Jis pateikė prašymą papildyti sprendimą motyvuodamas tuo, kad teismas neįvertino REEF pateiktų duomenų; pateikė kasacinį skundą dėl teisingo bylos nagrinėjimo ir lygybės principo pažeidimų; inicijavo proceso panaikinimo procedūrą; taip pat pateikė skundą Konstituciniam Teismui, kuris buvo pripažintas nepriimtiniu.

2021 m. vasario 17 d. ta pati apeliacinės instancijos teismo kolegija iš dalies patenkino trečiojo bendraadministratoriaus apeliacinį skundą, sumažindama jam priskirtą atsakomybę iki maždaug 1,4 mln. Eur, be kita ko, remdamasi „jurisprudencijos vienovės ir teisinio tikrumo principais“. Taigi, nors visos trys bylos buvo grindžiamos tuo pačiu atsakomybės perkėlimo mechanizmu ir iš esmės sutampančiais faktais, tik pareiškėjas liko atsakingas už visą sumą.

2022 m. balandžio 18 d. pareiškėjas inicijavo procesą Aukščiausiąjame Teisme, siekdamas pripažinti, kad įvyko teisingumo klaida. 2022 m. spalio 13 d. Aukščiausiasis Teismas patenkino pareiškimą, nustatydamas, kad minėtas teismas priėmė skirtingus sprendimus dėl tapačių faktų, nepateikdamas jokio paaiškinimo dėl skirtingo vertinimo. Aukščiausiasis Teismas pažymėjo, kad 2019 m. spalio 21 d. sprendimas turėjo būti toks pats kaip 2019 m. liepos 12 d. sprendimas, ir kad pareiškėjui pateikus prašymą dėl papildomo sprendimo, teismas turėjo atitinkamai pakeisti savo sprendimą.

Šiomis aplinkybėmis pareiškėjas kreipėsi į Teismą dėl Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) pažeidimo, teigdamas, kad jam nebuvo užtikrintas teisingas bylos nagrinėjimas, nes nacionalinis apeliacinės instancijos teismas priėmė prieštarigus sprendimus dėl tapačių aplinkybių, nepateikdamas motyvų dėl skirtingo rezultatų vertinimo, ir neįvertino jo esminių argumentų.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Teismas priminė, kad vienas iš esminių teisinės valstybės principų yra teisinio tikrumo principas, kuris yra implicitiškai įtvirtintas Konvencijoje. Prieštaringi sprendimai panašiose bylose, priimti to paties teismo, kuris, be to, yra galutinė instancija atitinkamos kategorijos ginčams, gali pažeisti šį principą ir taip pakirsti visuomenės pasitikėjimą teismų sistema. Nors prieštarigų teismų sprendimų galimybė yra bet kurios teisminės sistemos prigimtinė savybė ir savaime negali būti laikoma Konvencijai prieštaraujančia, tačiau nacionalinių teismų sprendimai, kurie skiriasi esant tapačioms faktinėms aplinkybėms, gali prieštarauti minėtam teisinio tikrumo principui ir netgi prilygti teisingumo paneigimui.

Vertindamas ginčo situaciją Teismas akcentavo, jog sprendimai buvo priimti tos pačios teismo kolegijos per palyginti trumpą laikotarpį, nagrinėjant tą patį teisinį klausimą ir tą pačią faktinę situaciją. Taigi skirtumai kilo dėl nenuoseklaus sprendimų priėmimo tos pačios teismo sudėties, veikiančios tapačiomis aplinkybėmis. Nenuoseklus kelių asmenų, esančių panašiose situacijose, pareiktų reikalavimų nagrinėjimas sukūrė teisinio neapibrėžtumo būseną, kuri neišvengiamai sumažino visuomenės pasitikėjimą teismų sistema, o toks pasitikėjimas yra vienas iš esminių teisinės valstybės elementų. Trys prieštaringi sprendimai (vienas atmetantis

ir du tenkinantys apeliacinius skundus, remiantis ta pačia argumentacija) atskleidžia akivaizdų nenuoseklumą vertinant reikšmingus faktus ir teisinius argumentus.

Pereidamas prie pareiškėjo argumento dėl motyvų nebuvimo, Teismas pakartojo, kad proceso šalys turi teisę gauti konkretų ir aiškų atsakymą į argumentus, kurie yra lemiami bylos baigčiai. Konkrečiai ginčo atveju nacionalinis teismas neįvertino pareiškėjo esminio argumento dėl mokėjimų REEF pagrįstumo, nors šis klausimas galėjo nulemti jo atsakomybės apimtį. Dėl šios nacionalinio teismo motyvavimo spragos Teismas negalėjo nustatyti, ar argumentas buvo išnagrinėtas ir atmetas, ar tiesiog ignoruotas.

Šiomis aplinkybėmis Teismas pripažino, kad nacionalinis procesas buvo pažeistas tiek dėl teisinio tikrumo principo pažeidimo, atsiradusio dėl prieštaringų sprendimų, kuriuos toje pačioje sudėtyje priėmė tas pats teismas tapačiose bylose, tiek dėl to, kad nebuvo pateikta pakankamų motyvų atsakant į lemiamą argumentą. Šie trūkumai, vertinami kartu, pažeidė proceso teisingumą.

Išvada: Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimas (vienbalsiai).

41 straipsnis: pareiškėjui priteista 9 900 Eur neturtinei žalai atlyginti. Sprendimo dėl turtinės žalos, kurios dydį pareiškėjas iš esmės siejo su jam nurodytu solidariai sumokėti mokestinės nepriemokos dydžiu, atlyginimo priėmimas atidėtas, be kita ko, pažymėjus, kad, atsižvelgiant į solidarią atsakomybės prigimtį, taip pat įmanoma, kad kiti bendraadministratoriai jau yra atlikę mokėjimus mokesčių administratoriui ir kad gali kilti tarpusavio regreso klausimų tarp bendraskolių.

[Prieiga internete](#)

NĖRA BAUSMĖS BE ĮSTATYMO (7 straipsnis)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2025 m. rugsėjo 23 d. nutarimas byloje

Italmoda Mariano Previti ir kt. prieš Nyderlandus

(pareiškimo Nr. 16395/18, svarbos lygis – 3)

Dėl teisės į tiekimo Bendrijos viduje neapmokestinimą PVM atveju, kai tiekėjas žinojo ar turėjo žinoti apie jo dalyvavimą su PVM sukčiavimu susijusiame sandoryje, nors nacionalinėje teisėje toks šios teisės paneigimo pagrindas nenumatytas

Faktinės aplinkybės

Pareiškėja bendrovė Schoenimport Italmoda Mariano Previti (Italmoda) buvo registruota ūkinė bendrija, kurios nariais (partneriais) buvo kiti pareiškėjai (fiziniai asmenys).

Pareiškėjai įsigydavo prekių iš tiekėjų Nyderlanduose ir Vokietijoje, kad perparduotų jas klientams Italijoje. Šiuos tiekimus jie kvalifikavo kaip tiekimus Bendrijos viduje ir jiems taikė 0 proc. pridėtinės vertės mokesčio (PVM) tarifą.

Atlikęs patikrinimą Nyderlandų mokesčių administratorius, be kita ko, nustatė, kad šie Italmoda vykdyti tiekimai buvo įtraukti į sukčiavimą PVM Italijoje, apie kurį ji žinojo arba turėjo žinoti. Atitinkamai buvo priimtas sprendimas paneigti šios bendrovės teisę į tiekimo Bendrijos viduje neapmokestinimą ir jai buvo papildomai apskaičiuotas ir nurodytas PVM už šiuos tiekimus.

Kadangi Nyderlandų nacionalinėje teisėje nebuvo nuostatų, numatančių minėtos teisės į neapmokestinimą paneigimo pagrindą, vienas iš nacionalinių teismų, nagrinėdamas ginčą dėl šių sprendimų, kreipėsi į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą. Prejudiciniame sprendime² Teisingumo Teismas, be kita ko, išaiškino, kad tiekimo Bendrijos viduje atveju apmokestinamajam asmeniui gali būti atsisakyta suteikti teisę į atskaitą, teisę į atleidimą nuo mokesčio ir teisę į pridėtinės vertės mokesčio grąžinimą, jeigu jis žinojo ar turėjo žinoti, kad sandoriu, kuriuo grindžiama atitinkama teisė, dalyvavo sukčiaujant pridėtinės vertės mokesčio srityje tiekimų grandinėje. Toks atsisakymas galimas net ir tuo atveju, kai nacionalinėje teisėje nėra specialių nuostatų, numatančių tokį pagrindą. Nacionaliniai teismai galiausiai patvirtino ginčytus mokesčių administratoriaus sprendimus.

² Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2014 m. gruodžio 18 d. sprendimas sujungtose bylose *Schoenimport „Italmoda“ Mariano Previti*, C-131/13, C-163/13 ir C-164/13, EU:C:2014:2455.

Teismui pateiktu pareiškimu pareiškėjai skundėsi, kad papildomų PVM apskaičiavimų paskyrimas buvo „bausmė“, neturinti teisinio pagrindo nacionalinėje teisėje, taip pažeidžiant Konvencijos 7 straipsnį (nėra bausmės be įstatymo).

Neoficiali Teismo nutarimo apžvalga

Spręsdamas dėl pareiškimo priimtumo Teismas pirmiausia priminė, kad „baudos“ kriterijai yra tiesiogiai perkelti iš trijų *Engel* kriterijų, kurie yra nustatyti siekiant įvertinti, ar procesas yra „baudžiamasis“ pagal Konvencijos 6 straipsnį: nacionalinė nusikalstamos veikos kvalifikacija, pačios veikos pobūdis ir bausmės, kuri gali būti paskirta, pobūdis bei griežtumas. Jeigu faktinės aplinkybės nepatenka į „baudžiamosios bylos“ sritį Konvencijos 6 straipsnio prasme, jos negali būti kvalifikuojamos kaip „bausmė“ pagal Konvencijos 7 straipsnį.

Nagrinėtos bylos kontekste Teismas pastebėjo, jog papildomi mokesčių apskaičiavimai nebuvo priimti nustačius, jog pareiškėjai yra kalti dėl nusikalstamos veikos. Lygiai taip pat šie mokesčių apskaičiavimai nebuvo priimti remiantis teisės norma, kuri numatytų sankciją už neteisėtus veiksmus; pagal nacionalinę teisę jie buvo kvalifikuojami kaip administracinės priemonės, grindžiamos mokesčių teisės normomis, ir buvo tikrinami teismų, turinčių jurisdikciją mokesčių bylose. Tačiau tai yra tik vienas iš veiksnių, į kuriuos reikia atsižvelgti nustatant, ar priemonė priylgsta bausmei.

Kalbėdamas apie nagrinėjamų priemonių pobūdį, kuris yra ypač svarbus veiksnys, Teismas vertino asmenų grupę, į kurią buvo nukreipta pažeista taisyklė, saugomų interesų rūšį ir pobūdį, taip pat tai, ar priemonė turi atgrasomąjį ir baudžiamąjį tikslą.

Šiais aspektais Teismas akcentavo, jog byloje ginčytos priemonės buvo nesusijusios su mokesčių baudų ar priedų skyrimu, bet su pareiga sumokėti apskaičiuotas PVM sumas. Papildomi mokesčių apskaičiavimai buvo priimti dėl to, kad Italmoda nesilaikė sąlygų, reikalingų taikyti PVM atleidimą, atskaitą ar grąžinimą už Bendrijos vidaus tiekimus. Papildomi mokesčių apskaičiavimai buvo mokesčių režimo, taikomo tik tam tikrai tikslinei grupei – būtent apmokestinamiesiems asmenims, norintiems pasinaudoti šia PVM sistema – rezultatas. Be to, Teismas pabrėžė būtinybę užkirsti kelią bet kokiam sukčiavimui ir piktnaudžiavimui PVM sistema ir jį pažaboti, o galiausiai – viešojo intereso labui – užtikrinti šios sistemos finansinį stabilumą. Mokesčių vengimo prevencija patenka į viešojo intereso sąvoką, kaip ir mokesčių skolos išieškojimo užtikrinimas.

Ginčo atveju kai kurie Italmoda partneriai (taigi ir pati Italmoda) turėjo tikrąjį arba preziumuojamą žinojimą apie sukčiavimą ir kad jie patys jį organizavo arba padėjo jį įgyvendinti. Toks žinojimas apie PVM sukčiavimą ir dalyvavimas jame nesuderinamas su galimybe pareiškėjams sėkmingai remtis teise į atitinkamas PVM lengvatas – teisės į neapmokestinimą PVM paneigimas yra principo, pagal kurį Europos Sąjungos teisės normomis negalima remtis siekiant piktnaudžiavimo ar sukčiavimo tikslų, išraiška ir turi būti laikomas pasekme to, kad objektyvios sąlygos šioms PVM teisėms įgyti faktiškai nebuvo įvykdytos. Be to, kaip akcentavo Teismas, negalima teigti, kad Italmoda buvo pripažinta atsakinga už asmenų ar subjektų, kurių veiksmų ji negalėjo kontroliuoti ar užtikrinti, mokesčių prievoles.

Šiomis aplinkybėmis Teismas konstatavo, kad papildomi mokesčių apskaičiavimai, kurie buvo atlikti siekiant surinkti mokestį, kurį Italmoda faktiškai buvo įpareigota sumokėti, neturėjo baudžiamojo tikslo; jie buvo apskaičiuoti vien dėl to, kad Italmoda nesilaikė sąlygų, reikalingų taikyti neapmokestinimą PVM, šio mokesčio atskaitą ar grąžinimą už tiekimus Bendrijos viduje.

Kalbėdamas apie priemonių griežtumo laipsnį, Teismas pažymėjo, jog mokėjimai, apsiribojantys tik pakartotinai apskaičiuoto mokesčio suma, nėra baudžiamojo pobūdžio. Nors Italmodai apskaičiuotos papildomos mokesčių sumos buvo didelės, jos buvo pagrįstos standartiniu mokėtino mokesčio apskaičiavimu.

Išvada: pareiškimas nepriimtinas (vienbalsiai)

[Prieiga internete](#)

TEISĖ Į PRIVATAUS IR ŠEIMOS GYVENIMO GERBIMĄ (8 straipsnis)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2025 m. liepos 8 d. sprendimas byloje

B. R. prieš Šveicariją

(pareiškimo Nr. 2933/23, svarbos lygis – 2)

*Dėl atsisakymo padengti itin didelę pareiškėjos, sergančios reta liga, vaisto kainą***Faktinės aplinkybės**

Pareiškėja, serganti reta liga (3 tipo spinalinė (stuburo) amiotrofija (SMA)), pradėjo vartoti labai brangų vaistą (prekės pavadinimas „Spinraza“), kuris buvo vienintelis veiksmingas sprendimas. Šis vaistas buvo įtrauktas į privalomojo draudimo kompensuojamų vaistų sąrašą, išskyrus pacientus, kuriems reikalinga nuolatinė ventiliacija. Tokia buvo pareiškėjos situacija.

Tačiau išimtiniais atvejais sveikatos draudimo fondai privalėjo kompensuoti vaistus, kuriems taikomi tokie apribojimai, jeigu jų vartojimas suteikia „didesnę naudą“ sergant liga, kuri gali būti mirtina apdraustajam asmeniui arba sukelti jam sunkių ar lėtinių sveikatos problemų, ir jeigu, neturint alternatyvaus gydymo, nėra kito veiksmingo leidžiamo sprendimo. Pagal nacionalinę teismų praktiką tokia „didesnė nauda“ turi būti įrodyta ne tik konkrečaus paciento atveju, bet ir plačiau, remiantis tam tikrais moksliniais standartais.

Pareiškėjos skundai dėl atsisakymo kompensuoti minėtus vaistus buvo atmesti, jos teigimu, neįvertinus jos teiginių apie teigiamą poveikį sveikatai (po to, kai ji pradėjo vartoti vaistus, finansuotus iš privačių lėšų). Nacionalinės institucijos padarė išvadą, kad pateikti medicininiai tyrimai dėl minėto vaisto neįrodė reikalingos naudos.

Teisminės instancijos, įvertinusios pareiškėjos argumentus, laikėsi nuomonės, kad pateikti moksliniai tyrimai neįrodo „aukšto terapinio pranašumo“ būtent tokioje pareiškėjos situacijoje (suaugusioji, 2 tipo SMA, nuolatinė ventiliacija). Nors pareiškėja pateikė papildomą medicininę informaciją ir patvirtino gydymo teigiamą poveikį, teismai pabrėžė, kad individualus sėkmingas gydymo atvejis negali pakeisti mokslinio įrodymo reikalavimo. Be to, teismai pažymėjo, kad vaistas vėliau buvo įtrauktas į specialų kompensuojamų vaistų sąrašą, tačiau pareiškėja, kaip nuolat ventiliuojama pacientė, buvo išskirta iš kompensavimo kriterijų, todėl tai nepakeitė jos situacijos. Nacionaliniai teismai taip pat nevertino, kad būtų pažeista Konvencijos nuostata dėl diskriminacijos ar kitų teisės garantijų, nes sprendimas buvo grindžiamas objektyviais teisės ir medicinos kriterijais.

Pareiškėja skundėsi EŽTT pagal Konvencijos 3 (žeminantis elgesys / nežmogiškas elgesys) ir 8 (privataus gyvenimo gerbimas) straipsnius atskirai ir kartu su 14 straipsniu (diskriminacijos draudimas).

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Teismas pažymėjo, kad tuo metu, kai nacionaliniai teismai nagrinėjo pareiškėjos bylą, „Spinraza“ buvo leista Šveicarijoje ir įtraukta į kompensuojamų vaistų sąrašą, tačiau pacientams, kuriems yra 20 metų ar daugiau ir kuriems reikalinga nuolatinė ventiliacija, kompensacija iš esmės nebuvo skiriama. Vis dėlto šveicarų teisė numatė išimtį, jei vaistas suteikia „aukštą naudą“ mirtiną ar sunkią ligą turinčiam pacientui ir nėra alternatyvų, o pagal Federalinio Teismo praktiką tokia „aukšta nauda“ turi būti įrodyta tiek konkrečiam pacientui, tiek bendrai moksliniais standartais. Nacionalinės institucijos nusprendė, kad pateikti medicininiai tyrimai neįrodo „aukštos naudos“ pacientams, sergantiems 2 tipo SMA, vyresniems nei 20 metų ir reikalingiems nuolatinės ventiliacijos, ir pabrėžė, kad individualus sėkmingas atvejis negali pakeisti bendro mokslinio įrodymo reikalavimo. EŽTT konstatavo, kad nei teisės sistema, nei jos taikymas nebuvo savavališki ar akivaizdžiai nepagrįsti, o nacionalinės institucijos, turėdamos ribotus išteklius, neviršijo diskrecijos ribų, todėl Konvencijos 8 straipsnis nebuvo pažeistas.

EŽTT, nagrinėdamas pareiškėjos skundą dėl nekompensuojamo brangaus vaisto, konstatavo, kad Konvencijos 3 straipsnis (draudimas nežmoniškam ar žeminančiam elgesiui) taikomas tik esant minimaliam sunkumui, kuris paprastai siejamas su valstybės veikimu ar neveikimu. Šiuo atveju Šveicarija tiesiogiai neprisidėjo prie pareiškėjos ligos ir jos kančių, o atsisakymas kompensuoti vaistą buvo grindžiamas teisės aktų reikalavimu įrodyti „aukštą naudą“ pagal mokslinius standartus. Teismas pripažino, kad nacionalinės institucijos, vertindamos medicininės ir mokslinės išvadas, veikė ne savavališkai, todėl nebuvo pažeistas Konvencijos 3 straipsnis, o skundas dėl šio pažeidimo pripažintas akivaizdžiai nepagrįstu.

Dėl diskriminacijos, palyginus su kitomis pacientų grupėmis (pvz., SMA sergančiais be nuolatinės ventiliacijos ar vėžiu sergančiais), Teismas nurodė, kad nacionaliniai teismai išsamiai paaiškino, kodėl, remiantis nacionaline teise ir ekonominiais bei efektyvumo kriterijais, pareiškėjos prašymas buvo atmestas. Atsižvelgdamas į valstybės diskreciją ekonominiais ir socialiniais klausimais, Teismas neįžvelgė, kad nacionalinės institucijos viršijo savo diskrecijos ribas arba kad jų sprendimai buvo netinkami. Todėl Teismas laikė, kad

skirtumas buvo objektyviai ir pagrįstai pateisinamas. Dėl to Teismas konstatavo, kad skundas dėl Konvencijos 14 straipsnio, taikomo kartu su 3 ir 8 straipsniais, yra akivaizdžiai nepagrįstas.

Išvada: nepažeistas Konvencijos 8 straipsnis (4 balsais prieš 3).

Likusi skundo dalis pripažinta nepriimtina.

Pateiktos 2 atskirosios nuomonės.

[Prieiga internete](#) (prancūzų k.)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2025 m. spalio 28 d. sprendimas byloje
Greenpeace Nordic ir kiti prieš Norvegiją
(pareiškimo Nr. 34068/21, svarbos lygis – svarbiausios bylos)

Dėl naftos žvalgybos licencijų išdavimo poveikio aplinkai vertinimo ir valstybių procesinių pareigų klimato kaitos srityje

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjai – dvi Norvegijoje veikiančios nevyriausybinės aplinkosaugos organizacijos „Greenpeace Nordic“ ir „Young Friends of the Earth Norway“ bei šeši fiziniai asmenys, susiję su viena iš šių organizacijų.

2016 m. birželio 10 d. Norvegijos Naftos ir energetikos ministerija suteikė dešimt naftos ir dujų žvalgybos licencijų trylikai privačių bendrovių vykdyti veiklą Barenco jūroje. Pareiškėjai nacionaliniuose teismuose ginčijo šio sprendimo teisėtumą, teigdami, kad jis sudaro sąlygas būsimiems šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimams ir didina klimato kaitos keliamą žalą. Jie taip pat tvirtino, kad prieš išduodant licencijas nebuvo atliktas pakankamas poveikio aplinkai vertinimas, apimantis galimą poveikį žmonių gyvybei, sveikatai ir gyvenimo kokybei.

2018 m. Oslo miesto teismas pareiškėjų skundą atmetė. Vėliau bylą nagrinėjo ir Norvegijos Aukščiausiasis Teismas, kuris 2020 m. gruodžio 22 d. sprendimu konstatavo, kad licencijų išdavimas buvo teisėtas. Teismas pažymėjo, kad galimi būsimi išmetimai, susiję su pagal licencijas vykdoma veikla, nesukelia tiesioginės ir neišvengiamos rizikos, todėl nepatenka į Konvencijos 8 straipsnio taikymo sritį.

Europos Žmogaus Teisių Teisme pareiškėjai skundėsi, kad valstybė nepakankamai apsaugojo juos nuo klimato kaitos keliamos žalos ir neužtikrino tinkamo poveikio aplinkai vertinimo, taip pažeisdama Konvencijos 2 straipsnį (teisė į gyvybę) ir 8 straipsnį (teisė į privatų ir šeimos gyvenimą).

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Teismas pažymėjo, kad byla nėra susijusi su bendra Norvegijos klimato ar naftos gavybos politika. Nagrinėjimo dalykas buvo tik konkretus 2016 m. sprendimas suteikti naftos ir dujų žvalgybos licencijas Barenco jūroje bei su juo susijusio sprendimų priėmimo proceso atitiktis Konvencijos reikalavimams.

Pirmiausia Teismas vertino pareiškėjų teisę kreiptis į Teismą. Jis konstatavo, kad tarp ginčijamo licencijų išdavimo proceso ir klimato kaitos poveikio žmonių gyvenimui, sveikatai bei gerovei egzistuoja pakankamai glaudus ryšys. Nors žvalgyba savaime nereiškia, kad bus vykdoma naftos ar dujų gavyba, Norvegijoje ji yra būtina tokios veiklos sąlyga.

Vis dėlto Teismas nusprendė, kad fiziniai pareiškėjai neatitiko nukentėjusiojo statusui keliamų reikalavimų. Jų teiginiai apie klimato kaitos poveikį psichinei sveikatai ar gyvenimo pasirinkimams nebuvo pagrįsti mediciniais ar kitais pakankamais įrodymais. Teismas nerado duomenų, kad jie būtų asmeniškai patyrę itin intensyvų neigiamą klimato kaitos poveikį arba kad būtų egzistavę skubus poreikis užtikrinti jų individualią apsaugą. Todėl šių pareiškėjų skundai buvo pripažinti nepriimtinais.

Kita vertus, Teismas pripažino, kad pareiškėjos organizacijos turi teisę atstovauti asmenų interesams klimato kaitos byloje. Atsižvelgdamas į jų veiklos tikslus ir vaidmenį ginant aplinkosaugos bei žmogaus teisių interesus, Teismas pripažino jų skundą priimtiniu pagal Konvencijos 8 straipsnį.

Nagrinėdamas bylos esmę, Teismas priminė, kad valstybės, priimdamos sprendimus aplinkosaugos ir klimato kaitos srityje, turi pareigą atlikti tinkamą, savalaikį ir išsamų poveikio aplinkai vertinimą, pagrįstą geriausiomis turimomis mokslo žiniomis. Toks vertinimas turi apimti numatomų šiltnamio efektą sukeliančių

dujų emisijų įvertinimą bei analizę, ar planuojama veikla suderinama su valstybės įsipareigojimais kovoti su klimato kaita.

Teismas sutiko, kad 2016 m. licencijavimo procese poveikio aplinkai vertinimas nebuvo visiškai išsamus, nes kai kurie svarbūs klimato kaitos aspektai buvo atidėti vėlesniam sprendimų priėmimo etapui – naftos telkinių plėtros ir eksploatavimo planų tvirtinimo procedūrai. Vis dėlto Teismas pabrėžė, kad Norvegijos teisinė sistema numato papildomas procesines garantijas būtent šiame vėlesniame etape.

Pažymėta, kad Norvegijos Aukščiausiasis Teismas yra aiškiai nurodęs valdžios institucijų pareigą netvirtinti projektų, jei to reikalauja klimato ir aplinkos apsaugos interesai. Be to, Europos laisvosios prekybos asociacijos (ELPA/EFTA) teismas yra išaiškinęs, kad nacionaliniai teismai turi pašalinti pasekmes, atsiradusias neatlikus išsamaus poveikio aplinkai vertinimo. Taip pat Vyriausybė patvirtino, kad prieš priimant galutinius sprendimus dėl gavybos bus vertinamas poveikis klimatui, įskaitant emisijas, susidarancias deginant išgautą kurą.

Atsižvelgdamas į šias aplinkybes, Teismas padarė išvadą, kad Norvegijos teisinė sistema užtikrina pakankamas procesines garantijas, leidžiančias įvertinti klimato kaitos poveikį prieš priimant galutinius sprendimus dėl naftos ir dujų gavybos. Todėl nebuvo pagrindo konstatuoti, kad valstybė neįvykdė savo pareigų pagal Konvencijos 8 straipsnį.

Išvada: Konvencijos 8 straipsnio pažeidimas nenustatytas (vienbalsiai).

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2025 m. lapkričio 4 d. sprendimas byloje
Vainik ir kiti prieš Estiją
(pareiškimų Nr. 17982/21, 3184/21, 43852/21 ir 44600/21, svarbos lygis – 1)
Byla perduota Didžiajai kolegijai

Dėl absoliutaus draudimo rūkyti kalvinimo įstaigose

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjai, kurie ilgą laiką rūkė tabako gaminius, atliko laisvės atėmimo bausmę tuo metu, kai Estijoje įsigaliojo absoliutus draudimas rūkyti kalvinimo įstaigose – 2017 m. spalio 1 d. Ši priemonė buvo įvesta Estijos teisingumo ministro sprendimu. Atsižvelgdamas į tai, kalėjimas, kuriame pareiškėjai buvo laikomi, pakeitė vidaus tvarkos taisyklės ir nustatė visišką draudimą rūkyti visoje kalėjimo teritorijoje.

Visi keturi pareiškėjai apskundė šį draudimą teismams, tačiau nesėkmingai. Dviejų iš pareiškėjų bylose buvo inicijuotas konstitucinės kontrolės procesas, po kurio Estijos Aukščiausiasis Teismas pripažino minėtą draudimą atitinkančiu Konstituciją. Aukščiausiasis Teismas sutiko, kad visiškas draudimas rūkyti riboja teisę į nuosavybę ir saviraišką, tačiau pripažino jį būtinu siekiant apsaugoti nerūkančiųjų sveikatą ir užtikrinti kalėjimo saugumą, įskaitant gaisro riziką ir cigarečių naudojimą kaip nelegalią atsiskaitymo priemonę. Teismas taip pat pažymėjo, kad mažiau ribojančios priemonės – pavyzdžiui, specialių rūkymo patalpų įrengimas, rūkančiųjų ir nerūkančiųjų atskyrimas ar rūkymo leidimas tik lauke – nebūtų tokios veiksmingos kaip visiškas draudimas. Be to, kaliniams, nusprendusiems mesti rūkyti, buvo teikiamas gydymas ir konsultacijos dėl abstinencijos simptomų.

Remdamiesi Konvencijos 3 straipsniu (kankinimo uždraudimas) ir 8 straipsniu (teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą), pareiškėjai skundėsi tiek pačiu draudimu rūkyti, tiek jų patirtais abstinencijos simptomais, įskaitant svorio priaugimą, miego sutrikimus, depresiją ir nerimą. Du iš pareiškėjų taip pat teigė, kad jiems nebuvo pasiūlyta pakaitinė nikotino terapija abstinencijos simptomams palengvinti.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Teismas vieno iš pareiškėjų skundą pripažino nepriimtiniu, nes jis neišnaudojo visų nacionalinių teisinės gynybos priemonių. Likusių trijų pareiškėjų skundus pagal Konvencijos 3 straipsnį Teismas taip pat pripažino nepriimtiniais, pažymėdamas, kad net jei rūkymo nutraukimas jiems sukėlė tam tikrą stresą ar psichologinę įtampą, tai nepasiekė minimalaus sunkumo lygio šio straipsnio taikymui. Be to, du iš pareiškėjų nacionaliniuose procesuose neteigė, kad jiems nebuvo suteiktas tinkamas gydymas abstinencijos simptomams palengvinti, ir nepateikė įrodymų, jog būtų prašę gydymo ar konsultacijų arba kad tokie jų prašymai būtų buvę atmesti.

Vis dėlto Teismas pripažino, kad sprendimas rūkyti ir klausimas dėl gydymo teikimo abstinencijos simptomams mažinti patenka į teisės į privataus gyvenimo gerbimą taikymo sritį, todėl šiuo atveju taikytinas Konvencijos 8 straipsnis. Atitinkamai Teismas konstatavo, kad draudimas rūkyti reiškė kišimąsi į likusių trijų pareiškėjų teisę į privataus gyvenimo gerbimą.

Byloje nebuvo ginčijama, jog draudimas rūkyti nustatytas įstatymo, kaip tai suprantama pagal Konvencijos 8 straipsnio 2 dalį, ir pareiškėjai sutiko, kad juo buvo siekiama teisėto tikslo apsaugoti kitų sveikatą nuo pasyvaus rūkymo. Vyriausybė taip pat tvirtino, kad šiuo ribojimu buvo siekiama užtikrinti kalėjimo saugumą bei efektyvesnį išteklių naudojimą, ir Teismas sutiko, jog pastarieji tikslai gali būti susiję su tikslu užkirsti kelią viešosios tvarkos pažeidimams ar nusikaltimams.

Teismas pabrėžė, kad galimybės rūkyti netekimas negali būti laikomas neišvengiama laisvės atėmimo bausmės pasekmė teisės į privataus gyvenimo gerbimą aspektu. Be to, laisvėje esantiems asmenims rūkymas vis dar yra teisėtas ir tarp valstybių narių (Konvencijos dalyvių) nėra bendro sutarimo dėl būtinybės uždrausti rūkymą kalinimo įstaigose. Kita vertus, Teismas priminė, kad tam tikromis aplinkybėmis valstybės narės pagal Konvenciją turi pozityvią pareigą imtis priemonių apsaugoti kalinius nuo žalingo pasyvaus rūkymo poveikio, ir nors vieningo požiūrio dėl antrinio tabako dūmų poveikio ribojimo kalėjimuose nėra, Teismas atkreipė dėmesį į bendrą tarptautinę tendenciją griežtinti tabako kontrolę.

Šiuo aspektu Teismo atliktas lyginamasis tyrimas atskleidė, kad beveik visos apklaustos valstybės narės ėmėsi veiksmų riboti rūkymą kalėjimuose ir paprastai leidžia rūkyti tik specialiai tam skirtose vietose (kiemuose ir (arba) kitose specialiai tam skirtose vidaus patalpose). Tuo pačiu lyginamasis tyrimas atskleidė, kad didžiojoje daugumoje valstybių narių asmenų apsauga nuo tabako dūmų poveikio kalėjimuose nelaikoma reikalaujančia visiško rūkymo draudimo.

Teismas pažymėjo, kad nors rūkymas yra įprotis, galintis sukelti priklausomybę ir dėl to apsunkinti jo nutraukimą, pats šis elgesys negali būti laikomas nepakeičiamu ar neatsiejamu asmens tapatybės ar egzistencijos aspektu. Tačiau sprendimas rūkyti ar nerūkyti gali būti vertinamas kaip dalis laisvės priimti sprendimus dėl savo kūno ir sveikatos, taigi kaip asmeninės autonomijos įgyvendinimas, o tabako kontrolės tikslai kalėjimuose turi būti derinami su Nelsono Mandelos taisyklėse ir Europos kalėjimų taisyklėse įtvirtintais standartais, kurie pabrėžia, jog kalėjimo režimas turėtų siekti kuo labiau sumažinti skirtumus tarp gyvenimo kalėjime ir gyvenimo laisvėje.

Šiame kontekste Teismas priminė savo suformuotą jurisprudenciją, pagal kurią su kaliniais susiję Konvencijos teisių ribojimai turi būti pagrįsti saugumo sumetimais ar kitomis būtinomis ir neišvengiamomis kalinimo pasekmėmis arba kilti iš pakankamo ryšio tarp ribojimo ir konkretaus kalinio situacijos. Atsižvelgdamas į tai, ir pažymėdamas, kad šiuo atveju draudimas buvo įvestas ne tik siekiant apsaugoti kitų sveikatą, bet ir bendraisiais viešosios tvarkos bei nusikalstamumo prevencijos tikslais, Teismas sprendė, jog nacionalinėms valdžios institucijoms sprendžiant rūkymo kalėjimuose klausimą suteikta pakankamai plati vertinimo (nuožiūros) laisvė. Tačiau ši laisvė nėra neribota, o galutinis vertinimas, ar kišimasis buvo būtinas, išlieka Teismo kontrolės objektu, siekiant patikrinti jo atitiktį Konvencijos reikalavimams.

Spręsdamas dėl nustatyto draudimo rūkyti kalinimo įstaigose būtinumo, Teismas pakartojo, kad kaliniai ir toliau naudojami visomis Konvencijoje garantuojamomis pagrindinėmis teisėmis bei laisvėmis, išskyrus teisę į laisvę. Šios bylos esmė – pareiškėjų teisė į privataus gyvenimo gerbimą. Ši teisė grindžiama asmeninės autonomijos samprata, kuri iš principo apima galimybę priimti sprendimus dėl savo gyvenimo ir sveikatos.

Nors kaliniai nepraranda teisės į privatų gyvenimą ir autonomiją vien dėl įkalinimo, Teismas atkreipė dėmesį, kad būdas, kuriuo jie gali įgyvendinti savo privatų gyvenimą kalėjime, vis dėlto yra reikšmingai apribotas. Šiame jau ir taip ribotos asmeninės autonomijos kontekste galimybė spręsti dėl dalykų, kuriuos kaliniai dar gali pasirinkti patys – pavyzdžiui, ar rūkyti – jiems tampa dar vertingesnė. Būtent šiame kontekste reikia įvertinti, ar nacionalinės valdžios institucijos, nustatydamos visišką rūkymo draudimą kalėjimuose, neperžengė joms suteiktos vertinimo (nuožiūros) laisvės ribų.

Teismas neabejojo Estijos Aukščiausiojo Teismo išvada dėl bendro pobūdžio draudimo rūkyti konstitucingumo, tačiau pažymėjo, kad jis nebuvo tiesiogiai svarstytas ir aptartas parlamente, o atsirado dėl ministro sprendimo ir atsižvelgiant į jį pakeistų kalėjimo vidaus tvarkos taisyklių taikymo. Nors šio draudimo socialinis ir ekonominis poveikis, taip pat jo konstitucingumas buvo analizuoti (dar iki jo priėmimo) aiškinamajame rašte, o vėliau – Aukščiausiojo Teismo konstitucinės kontrolės procese, Teismas atkreipė dėmesį, kad nacionalinių institucijų proporcingumo vertinimas buvo sutelktas į sveikatos apsaugą ir kalėjimo saugumą. Tačiau rūkančiųjų požiūriu šis vertinimas apsiribojo draudimo ribotu (fiziniu) poveikiu abstinencijos simptomų

prasme bei konsultacijų ir gydymo galimybe. Tuo tarpu asmeninės autonomijos samprata bei kalinių pasirinkimo laisvės svarba sprendžiant dėl savo kūno ir sveikatos klausimų nacionalinėje diskusijoje apskritai nebuvo aptarta.

Šiame kontekste valstybėms pripažįstamos vertinimo (nuožiūros) laisvės prasme Teismas pakartojo, kad nors egzistuoja bendra tarptautinė tendencija riboti rūkymą visuomenėje apskritai, taip pat tendencija riboti rūkymą kalėjimuose, tabako rūkymas laisvėje esantiems asmenims išlieka teisėtas ir negalima daryti išvados, jog tarp valstybių narių yra susiformavęs konsensusas dėl būtinybės uždrausti rūkymą įkalinimo įstaigose.

Teismas palankiai vertino pastangas apsaugoti kitų sveikatą ir saugumą kalėjimuose ribojant tabako dūmų poveikį nerūkantiems ir kitas su rūkymu susijusias rizikas. Teismas taip pat pripažino, kad reguliuojant rūkymą kalėjimuose bendro pobūdžio priemonėmis iš institucijų negalima reikalauti kiekvienu individualiu atveju vertinti rūkymo ribojimų proporcingumą. Vis dėlto Teismas konstatavo, kad šiuo atveju nacionalinės valdžios institucijos, nustatydamos visišką rūkymo draudimą kalėjimuose ir neįvertinusios jo reikšmės bei poveikio rūkančių kalinių asmeninės autonomijos požiūriu, nepateikė pakankamų ir svarbių motyvų tokiam plataus masto ir absoliučiam draudimui pagrįsti, taip peržengdamos Konvencijoje numatytos vertinimo (nuožiūros) laisvės ribas.

Remdamasis nurodytomis aplinkybėmis, Teismas konstatavo, kad buvo pažeistas Konvencijos 8 straipsnis.

Išvada: nustatytas Konvencijos 8 straipsnio pažeidimas (4 balsais prieš 3).

41 straipsnis: pažeidimo konstatavimas pripažintas pakankamu neturtinei žalai atlyginti.

Byloje pateiktos penkios atskirosios nuomonės.

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2025 m. lapkričio 6 d. sprendimas byloje

A.V. prieš Šveicariją

(pareiškimo Nr. 37639/19, svarbos lygis – 3)

Dėl sistemingo sulaikyto asmens neprivilegiuoto susirašinėjimo stebėjimo

Faktinės aplinkybės

Pareiškėja 2017 m. birželio 29 d. buvo sulaikyta dėl pasikėsimo nužudyti savo dukterį. Prokuroro leidimu, nuo 2018 m. birželio 11 d. vietoj kardomojo kalinimo ji pradėjo atlikti laisvės atėmimo bausmę anksčiau laiko, taikant apribojimus, apimančius pareiškėjos susirašinėjimo ir telefono pokalbių stebėjimą. 2018 m. birželio 27 d. sprendimu prokuroras paliko galioti tik apribojimą dėl pareiškėjos ir jos dukters susirašinėjimo stebėjimo, tačiau šie apribojimai teismo buvo panaikinti ir 2018 m. rugpjūčio 29 d. sprendimu prokuratūra leido pareiškėjai atlikti bausmę anksčiau laiko nenurodydama jokių apribojimų.

Pareiškėja prašė nedelsiant nutraukti jos susirašinėjimo stebėjimą, tačiau kalėjimo administracija, vadovaudamasi galiojančiu nacionaliniu reglamentavimu dėl nuteistųjų statuso, toliau taikė jos korespondencijos kontrolę, išskyrus susirašinėjimą su advokatu ir tam tikromis viešosiomis institucijomis. Atsakydama į pareiškėjos prašymą, kalėjimo administracija informavo, kad griežtai taiko galiojančiame teisiniame reguliavime apibrėžtas nuostatas dėl kalinamų asmenų susirašinėjimo kontrolės, ir paaiškino, jog kalinių korespondencijos stebėjimas yra būtinas siekiant užtikrinti tvarką bei saugumą kalėjimuose, taip pat visuomenės saugumą už jų ribų.

Pareiškėja nacionaliniuose teismuose skundėsi, kad jos susirašinėjimo kontrolė buvo sisteminga ir nepateisinama jokia konkrečia priežastimi, o aktualus teisinis reguliavimas nenustatė nei pagrindų, kurie galėtų pateisinti tokį stebėjimą, nei valdžios institucijų diskrecijos šioje srityje apimtį ir būdų, todėl ši nuostata neatitiko įstatymo nuspėjamumo reikalavimo. Nacionaliniai teismai pareiškėjos skundus atmetė.

Remdamasi Konvencijos 8 straipsniu (teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą), pareiškėja skundėsi EŽTT, kad visą jos korespondenciją, išskyrus susirašinėjimą su advokatu, sistemingai tikrina kalėjimo, kuriame ji buvo laikoma, administracija.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Teismas pakartojo savo praktikoje suformuotus bendruosius principus, kad bet koks valdžios institucijos kišimasis į teisės į korespondencijos gerbimą įgyvendinimą turi būti nustatytas įstatymu, siekti teisėto tikslo ir būti būtinas demokratinėje visuomenėje. Pirmasis iš nurodytų reikalavimų susijęs su įstatymo kokybe, kuri

reikalauja pakankamo aiškumo dėl valdžios institucijų diskrecijos apimtys ir įgyvendinimo būdų. Teismas taip pat priminė savo praktiką, pagal kurią tam tikros kalinių korespondencijos kategorijos pagal Konvencijos 8 straipsnį turi privilegijuotą statusą, pavyzdžiui, susirašinėjimas su advokatais, pagrindinių teisių įgyvendinimą tikrinančiomis institucijomis arba gydytojais. Tačiau tam tikra kalinių korespondencijos kontrolė yra patartina ir savaime neprieštarauja Konvencijai.

Teismas nustatė, kad pareiškėjos teisės į susirašinėjimo slaptumą apribojimas buvo numatytas įstatyme, kuriame išskirtos skirtingos korespondencijos kategorijos ir į kontrolę neįtrauktas susirašinėjimas, kuriam, remiantis Teismo suformuota jurisprudencija, taikomas privilegijuotas statusas, tačiau pareiškėja netvirtino, kad nurodytos išimties nebuvo laikomasi. Šiuo atveju susirašinėjimo kontrolė buvo taikoma tik neprivilegijuotai korespondencijai ir apėmė laiškų atplėšimą bei trumpą perskaitymą prieš pristatymą, o tam tikras neprivilegijuotos kalinamų asmenų korespondencijos kontrolės laipsnis savaime nėra nesuderinamas su Konvencijos 8 straipsniu.

Šiuo atveju įstatymas numatė, kad kalinamų asmenų kontaktas su išoriniu pasauliu gali būti stebimas arba ribojamas dėl tvarkos ir saugumo kalėjime priežasčių. Atitinkamai nacionalinės institucijos tvirtino, kad pareiškėjos korespondencijos stebėjimas buvo skirtas užtikrinti tvarką, saugumą ir tinkamą kalėjimo veikimą, taip pat visuomenės saugumą už kalėjimo ribų bei užkirsti kelią tolesniems nusikaltimams. Šiomis aplinkybėmis Teismas neturėjo pagrindo abejoti, kad aptariamas apribojimas siekė vieno ar kelių teisėtų tikslų, kaip apibrėžta Konvencijos 8 straipsnio 2 dalyje.

Pasisakydamas dėl apribojimo būtinumo, Teismas pažymėjo, kad pareiškėja neteigė, jog jos susirašinėjimo atžvilgiu buvo taikomos kokios nors kitos priemonės, nei numatytos įstatyme, ir nesiskundė dėl laiškų sulaikymo ar jų pristatymo vėlavimo. Tai buvo bendra pašto kontrolė, susijusi tik su pareiškėjos neprivilegijuota korespondencija. Teismas sprendė, kad valdžios institucijos neprivalo pagrįsti tokios bendros kontrolės būtinybės kiekvienu konkrečiu atveju, nes būtų sunku atskirti skirtingus tos pačios įstaigos kalinius kontrolės tikslais. Be to, jei kontrolė lemtų priemones, blokuojančias ar ribojančias korespondencijos perdavimą, valdžios institucijos dėl to privalėtų priimti pagrįstą sprendimą. Galiausiai Teismas atkreipė dėmesį, kad įstatymas suteikė pareiškėjai galimybę apskųsti tokią kontrolę ir šia galimybe ji pasinaudojo, pateikdama skundus kalėjimo administracijai ir vėliau teismui.

Nurodytomis aplinkybėmis Teismas sprendė, kad pareiškėjos neprivilegijuotos korespondencijos kontrolė atitiko teisės aktus ir savaime negali būti laikoma nepagrįsta ar savavališka, atsižvelgiant į įprastus laisvės atėmimo reikalavimus, todėl nenustatė Konvencijos 8 straipsnio pažeidimo.

Išvada: nenustatytas Konvencijos 8 straipsnio pažeidimas (vienbalsiai).

[Prieiga internete](#) (prancūzų k.)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2025 m. gruodžio 16 d. sprendimas byloje

Z ir kiti prieš Suomiją

(pareiškimo Nr. 42758/23, svarbos lygis – 2)

Byla perduota Didžiajai kolegijai

Dėl „rimtos rizikos“ vertinimo ir išvestinio prieglobsčio statuso reikšmės sprendžiant vaikų grąžinimo klausimą pagal Hagos konvenciją

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjas kartu su dviem savo nepilnamečiais vaikais, kurie taip pat yra pareiškėjai šioje byloje, iš Rusijos atvyko į Suomiją, kur savo ir vaikų vardu pateikė prašymą suteikti prieglobstį. Šį prašymą pareiškėjas grindė opozicija Rusijos režimui ir karui Ukrainoje. Pareiškėjas ir vaikų motina yra išsituokę, vaikai gyvena su motina. Pareiškėjas vaikus į Suomiją atsivežė be jų motinos sutikimo.

Vaikų motina inicijavo procesą dėl vaikų grąžinimo pagal 1980 m. Hagos konvenciją dėl tarptautinių vaikų grobimo civilinių aspektų (toliau – Hagos konvencija). Pareiškėjas prieštaravo motinos prašymui, teigdamas, kad grąžinimas sukeltų vaikams psichologinę žalą (karinis ugdymas mokykloje, „perauklėjimas“, karo propaganda) ir kad vaikai patys prieštarauja grąžinimui. Jis taip pat nurodė negalintis grįžti į Rusiją, todėl prarastų ryšį su vaikais.

Suomijos Aukščiausiasis Teismas nurodė grąžinti vaikus į Rusiją, konstatavęs, jog nebuvo įrodyta Hagos konvencijos 13 straipsnio 1 dalies b punkte³ numatyta „rimta rizika“ – tiek dėl mokyklos, kurią jie lankytų, tiek dėl kitų priežasčių. Vaikai visą gyvenimą gyveno Rusijoje, ten gyvena jų sesuo ir kiti giminaičiai, iki jų neteisėto išvežimo neturėjo jokių ryšių su Suomija. Nors vaikų grąžinimas į Rusiją apsunkintų ryšio su tėvu palaikymą, vaikų interesas yra toliau gyventi su motina.

Po šio Suomijos Aukščiausiojo Teismo sprendimo pareiškėjui ir jo vaikams buvo suteiktas prieglobstis Suomijoje. Pareiškėjui prieglobstis buvo suteiktas, nes buvo pagrindas manyti, kad jis Rusijoje būtų persekiojamas dėl savo politinių pažiūrų. Vaikams prieglobstis suteiktas automatiškai, nes jie yra nepilnamečiai tėvo, kuriam buvo suteiktas prieglobstis, vaikai.

Remdamasis šia naujai paaiškėjusia aplinkybe, pareiškėjas pateikė prašymą panaikinti Suomijos Aukščiausiojo Teismo sprendimą. Tačiau Suomijos Aukščiausiasis Teismas atmetė pareiškėjo prašymą, konstatavęs, jog vaikams suteiktas prieglobstis savaime neatleidžia valstybės nuo įsipareigojimų pagal Hagos konvenciją, be to, vaikų prieglobsčio statusas yra išvestinis ir nekeičia ankstesnio rizikos vertinimo.

EŽTT pareiškime pareiškėjai nurodė, kad Suomijos Aukščiausiojo Teismo sprendimu buvo pažeista jų teisė į šeimos gyvenimo gerbimą, t. y. Konvencijos 8 straipsnis.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

EŽTT priminė, kad tarptautinio vaikų pagrobimo bylose Konvencijos 8 straipsnio taikymas turi būti aiškinamas atsižvelgiant į Hagos konvenciją ir užtikrinant geriausius vaiko interesus. Hagos konvencija grindžiama principu, kad vaiko interesai paprastai geriausiai užtikrinami atkuriant *status quo*, t. y. priimant sprendimą dėl neatidėliotino vaiko grąžinimo į jo nuolatinės gyvenamosios vietos valstybę neteisėto išvežimo atveju, išskyrus atvejus, kai nustatomos siaurai aiškinamos išimtys, visų pirma – „rimtos rizikos“ kriterijus.

EŽTT pabrėžė, kad tokiose bylose nacionaliniam teismui tenka ypatinga procesinė pareiga – jis turi tinkamai ir išsamiai įvertinti visus argumentus dėl galimų Hagos konvencijoje numatytų išimčių, ypač dėl galimos rimtos rizikos vaikui grąžinimo atveju, ir priimti sprendimą, kuriame būtų pateikti konkretūs motyvai, atsižvelgiant į bylos aplinkybes. Tiek atsisakymas atsižvelgti į prieštaravimus dėl grąžinimo, tiek nepakankamas motyvavimas sprendime, kuriuo tokie prieštaravimai atmetami, prieštarautų Konvencijos 8 straipsnio reikalavimams ir Hagos konvencijos tikslui bei paskirčiai. Būtina tinkamai atsižvelgti į tokius teiginius – nacionalinių teismų motyvai dėl jų negali būti automatiniai ir stereotipiniai, o turi būti pakankamai išsamūs, atsižvelgiant į Hagos konvencijoje nustatytas išimtis, kurios turi būti aiškinamos siaurai.

Aptariamose bylose atveju nacionaliniai teismai turėjo įvertinti: i) ar egzistavo rimta rizika, kad grąžinimas į Rusiją vaikams sukeltų psichologinę žalą arba dėl to jie pakliūtų į kitą netoleruotiną situaciją; ii) ar vaikai prieštaravo grąžinimui ir buvo pasiekę tokį amžių bei brandos lygį, kad į jų nuomonę turėjo būti atsižvelgta; ir iii) ar pareiškėjas galėjo lankyti vaikus Rusijoje ir palaikyti su jais ryšį. Nacionaliniai teismai įvertino visus pareiškėjo argumentus ir atsakė į kiekvieną iš minėtų klausimų. Suomijos Aukščiausiasis Teismas rėmėsi vaikų apklausomis, kurias atliko vaikų gerovės pareigūnai teismo posėdyje, kuriame dalyvavo abu tėvai, siekdamas įvertinti psichologinės žalos riziką, nustatyti vaikų nuomonę ir brandos lygį. Jis taip pat atskirai apklausė vyresnįjį vaiką. Suomijos Aukščiausiasis Teismas taip pat atsižvelgė į tai, kad vėlesnis prieglobsčio suteikimas visiems trimis pareiškėjams Suomijoje nepaneigė atlikto rizikos vertinimo, nes vaikų prieglobsčio statusas buvo išvestinis iš jų tėvui suteikto statuso.

Galiausiai Suomijos Aukščiausiasis Teismas pripažino, kad vaikų grąžinimas apsunkintų jų ir tėvo galimybes palaikyti ryšį, tačiau nusprendė, kad vaikų interesas grįžti į Rusiją gyventi su motina buvo svarbesnis. Šiuo klausimu EŽTT taip pat pažymėjo, jog Hagos konvencijos tikslas yra užkirsti kelią pagrobusiui tėvui gauti naudą iš neteisėto vaiko išvežimo.

Atsižvelgęs į byloje nustatytas aplinkybes, EŽTT konstatavo, kad nacionaliniai teismai tinkamai įvykdė savo procesines pareigas, išsamiai ir neformaliai įvertino bylos aplinkybes, o jų pateikti motyvai buvo pakankami ir atitiko Konvencijos 8 straipsnio reikalavimus.

Išvada: Konvencijos 8 straipsnis nepažeistas (vienbalsiai).

³ Valstybės, į kurią kreipiamasi, teismo ar administracinė institucija neprivalo nurodyti grąžinti vaiką, jei asmuo, įstaiga ar kita organizacija, kuri prieštarauja, kad vaikas būtų grąžintas, įrodo, kad yra didelė rizika, kad vaiką grąžinus jam būtų padaryta fizinė ar psichinė žala arba kad vaikas pakliūtų į kitą netoleruotiną situaciją.

Pateikta atskiroji nuomonė.

[Prieiga internete](#)

MINTIES, SAŽINĖS IR RELIGIJOS LAISVĖ (9 straipsnis)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2025 m. rugpjūčio 26 d. sprendimas byloje

Rutkauskas prieš Lietuvą

(pareiškimo Nr. 15816/20, svarbos lygis – 3)

Dėl Jehovos liudytojo pareigos atlikti karo tarnybą ir alternatyviosios civilinės tarnybos neįtvirtinimo nacionalinėje teisėje

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjas, Jehovos liudytojas ir šios bendruomenės dvasininkas, gavo šaukimą atlikti karo tarnybą. Jis atsisakė tai daryti dėl savo religinių įsitikinimų bei pateikė prašymą leisti atlikti civilinę tarnybą vietoje karo tarnybos. Karinei institucijai neatsakius į prašymą dėl civilinės tarnybos ir nusprendus neatleisti jo nuo karo tarnybos, pareiškėjas kreipėsi į nacionalinius teismus. 2019 m. spalio 16 d. galutine nutartimi Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, remdamasis Konstitucinio Teismo 2017 m. liepos 4 d. nutarimu ir savo praktika, konstatavo, kad konstitucinė piliečio pareiga atlikti privalomąją karo tarnybą ar alternatyviąją krašto apsaugos tarnybą taikoma tiek tradicinėmis Lietuvoje laikomų bažnyčių ir religinių organizacijų dvasininkams, tiek netradicinių religinių bendruomenių ir bendrijų dvasininkams, todėl buvo teisinis pagrindas pripažinti, kad karinės institucijos sprendimas neatleisti pareiškėjo nuo privalomosios karo tarnybos – teisėtas.

Pareiškėjas kreipėsi į Teismą, skųsdamasis pagal Konvencijos 9 straipsnį (Minties, sąžinės ir religijos laisvė). Jis teigė, jog, nepaisant tikrų religinių įsitikinimų ir sąžinės, jam nebuvo suteikta teisė atsisakyti karo tarnybos. Pažymėdamas, jog niekada neneigė savo pilietinių pareigų, pareiškėjas nurodė, jog Lietuvos įstatymuose nebuvo numatyta alternatyvioji civilinė tarnyba.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Teismas pirmiausia pažymėjo, kad bet kuri privalomosios karo tarnybos sistema piliečiams sukelia reikšmingą naštą. Tokia našta laikytina priimtina tik tuomet, kai ji paskirstoma teisingai, o šios prievolės išimtyms yra pagrįstos svariais ir įtikinamais argumentais. Tačiau sistema, kuri nustato piliečiams pareigą, galinčią turėti rimtų pasekmių asmenims, atsisakantiems karo tarnybos dėl įsitikinimų, pavyzdžiui, pareigą tarnauti kariuomenėje, neatsižvelgiant į poreikius, susijusius su asmens sąžine ir įsitikinimais, neužtikrintų teisingos visos visuomenės ir asmens interesų pusiausvyros.

Spręsdamas dėl pareiškėjo atvejo, Teismas vadovavosi savo 2022 m. birželio 7 d. sprendimu byloje *Teliatnikov prieš Lietuvą* (pareiškimo Nr. 51914/19), kuri buvo susijusi su tomis pačiomis faktinėmis aplinkybėmis ir jų vertinimu Konvencijos kontekste. Teismas nurodė, jog prašymo atleisti nuo karo tarnybos atmetimas pripažintinas Konvencijos 9 straipsnyje įtvirtintos pareiškėjo teisės į minties ir sąžinės laisvę apribojimu. Šis apribojimas turėjo teisinį pagrindą – Karo prievolės įstatymą, tačiau pareiškėjo ginčytas sprendimas buvo pagrįstas sistema, pagal kurią jokiais atvejais negalima atleisti asmenų nuo privalomosios karo tarnybos ar su ja neatsiejamai susijusios tarnybos įsitikinimų pagrindu ir nenumatyta galimybė atlikti alternatyviąją civilinę tarnybą. Teismo vertinimu, ši sistema neužtikrino teisingos pusiausvyros tarp visuomenės ir asmenų, turinčių tikrus religinius įsitikinimus, interesus, todėl ji negali būti laikoma būtina demokratinėje visuomenėje.

Teismas dėl nurodytų priežasčių padarė išvadą, jog buvo pažeistas Konvencijos 9 straipsnis. Teismas pripažino, jog dėl pažeidimo pareiškėjo patirtą neturtinę žalą pakankamai atlygina Konvencijos 9 straipsnio pažeidimo konstatavimas.

Išvada: pažeistas Konvencijos 9 straipsnis (vienbalsiai).

[Prieiga internete](#)

SAVIRAIŠKOS LAISVĖ (10 straipsnis)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2025 m. spalio 21 d. sprendimas byloje

Mortensen prieš Daniją

(pareiškimo Nr. 16756/24, svarbos lygis – 2)

Dėl privataus asmens socialinio tinklo paskyroje paskelbto įrašo, kritikuojančio viešą asmenį, vertinimo

Faktinės aplinkybės

Byla susijusi su pareiškėjo M. Mortensen nuteisimu už 2021 m. socialiniame tinkle tuo metu vadintame „Twitter“ paskelbtą įrašą, kuriame jis nurodė, kad prieštaringai vertinamos politinės partijos lyderiui R. P. buvo „leidžiama būti nacių <...> [kai kitas asmuo buvo nuteistas už tai, kad policijos pareigūną pavadino idiotu]“. Dešiniosios ir antiislamiškos politinės partijos „Stram Kurs“ įkūrėjas ir lyderis R. P. iškėlė pareiškėjui M. Mortensen bylą dėl šmeižto. 2023 m. teismai pripažino jį kaltu, nusprendė, kad terminas „nacių“ buvo nepagrįstas. Pareiškėjui M. Mortensen buvo skirtos baudos ir priteista sumokėti kompensaciją R. P. (baudos ir kompensacija sudarė apie 5 400 eurų).

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

EŽTT priminė, kad siekiant įvertinti ginčijamo teiginio pagrįstumą, reikia atskirti faktinius teiginius nuo nuomonės, nes, nors faktų buvimą galima įrodyti, nuomonės teisingumo neįmanoma įrodyti. Tačiau net ir tais atvejais, kai teiginys yra nuomonė, turi būti pakankamas faktinis pagrindas jam pagrįsti, nes priešingu atveju jis gali peržengti leistinas ribas.

Kai ieškoma pusiausvyros tarp saviraiškos laisvės ir teisės į pagarbą privačiam gyvenimui, aktualūs kriterijai, išdėstyti Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikoje, yra šie: prisidėjimas prie viešojo intereso diskusijų, atitinkamo asmens žinomumo laipsnis, publikacijos tema, ankstesnis atitinkamo asmens elgesys, publikacijos turinys, forma ir pasekmės. Kai nagrinėja skundą, pateiktą pagal 10 straipsnį, Europos Žmogaus Teisių Teismas taip pat vertina būdą, kuriuo informacija buvo gauta ir jos tikrumą, bei žurnalistams ar leidėjams skirtos nuobaudos sunkumą.

EŽTT pakartojo, kad terminas „nacių“ savaime nepagrindžia nuteisimo už šmeižtą vien dėl jam priskiriamo ypač neigiamo atspalvio. Bendrai įžeidžiantys žodžiai „idiotas“ ir „fašistas“ tam tikromis aplinkybėmis gali būti laikomi priimtina kritika. Be to, kito asmens pavadinimas fašistu, nacių ar komunistu savaime negali būti tapatinamas su faktiniu teiginiu apie to asmens priklausymą partijai.

Europos Žmogaus Teisių Teismas sutiko su nacionalinio teismo vertinimu, kad nagrinėtu atveju ginčytas terminas „nacių“ turėtų būti laikomas nuomone. Vis dėlto EŽTT pažymėjo, kad šiuo atveju nacionalinis teismas nepateikė jokių motyvų, kuriais remdamasis priėjo prie išvados, kad šiai nuomonei nebuvo pakankamo faktinio pagrindo. Nacionalinis teismas tik nurodė, kad pateikta informacija apie R. P. bei jo veiksmus, elgesį, priklausomybę, pažiūras ir nuomones arba nesudarė pakankamo faktinio pagrindo, arba nebuvo pakankamai pagrįsta papildomais duomenimis, pavyzdžiui, šaltiniais ar pan.

EŽTT nepritarė nacionalinio teismo išvadai, kad minėtas įrašas neprisidėjo prie viešojo intereso ar netgi svarbaus viešojo intereso temos. Įrašas buvo susijęs su teisingumo vykdymu Danijoje ir žodžio laisvės ribomis, arba, konkrečiau tariant, su numanoma neteisybe, kad vienas asmuo buvo suimtas už policijos pareigūno įžeidimą, nes pavadino jį idiotu, kai, pareiškėjo nuomone, valdžios institucijos toleravo faktą, kad R.P. galėjo „sakyti baisius dalykus apie žmones vien tik dėl jų etninės kilmės“.

EŽTT pakartojo, kad pagal Konvencijos 10 straipsnio 2 dalį yra nedaug galimybių riboti žodžio laisvę dviejose srityse, būtent politinėje kalboje ir viešojo intereso klausimais.

EŽTT taip pat atkreipė dėmesį, kad nacionalinis teismas neatsižvelgė į kriterijų „kiek atitinkamas asmuo yra žinomas ir koks buvo jo ankstesnis elgesys“. Šiuo atžvilgiu EŽTT pažymėjo, kad nors R. P. nebuvo išrinktas į Parlamentą, jis buvo dešiniosios pakraipos nacionalistinės ir antiislamiškos politinės partijos „Stram Kurs“ įkūrėjas ir lyderis, o atitinkamu laikotarpiu buvo šios partijos bei kitos partijos, vadinamos „Hard Line“, narys. Jis buvo gerai žinomas viešas asmuo, nes atkreipė į save dėmesį viešose diskusijose dėl savo antiislamiškų protestų. R. P. pažiūros ir elgesys sukėlė įvairias diskusijas keliuose žiniasklaidos šaltiniuose, taip pat tarp profesionalų ir istorikų dėl to, ar jį galima laikyti fašistu ar nacių. R. P. pats buvo nuteistas už šmeižtą, nes per televizijos diskusiją

kitos politinės partijos lyderį pavadino „nacių kiaule“. Jis taip pat du kartus buvo nuteistas už rasistinius pasisakymus. Šiomis aplinkybėmis, Teismo nuomone, nebuvo abejonių, kad R. P. yra viešas asmuo.

Kita vertus, pareiškėjas buvo privatus asmuo, kuris minėtą įrašą paskelbė kito privataus asmens „Twitter“ paskyroje.

Nacionalinis teismas taip pat neatsižvelgė į kriterijų, susijusį su publikacijos pasekmėmis. Nežinoma, kiek asmenų perskaitė šį įrašą ir kiek laiko jis buvo viešai prieinamas. Šiuo atžvilgiu šalys Teismui pateikė prieštarigus vertinimus, kurie buvo nepatvirtinti. Tačiau nacionalinis teismas galėjo atsižvelgti į tai, kad tai buvo privataus asmens įrašas kito privataus asmens „Twitter“ paskyroje, kad nė vienas iš jų nebuvo gerai žinomas visuomenei ir kad nebuvo požymių, jog įrašas būtų buvęs pastebėtas žiniasklaidos ar plačiai pasidalintas kitais būdais.

Galiausiai, paskirtos bausmės pobūdis ir griežtumas yra veiksniai, į kuriuos reikia atsižvelgti vertinant ribojimo proporcingumą. EŽTT nuomone, bendra sankcijų suma, lygi maždaug 5 400 EUR, kurią sudarė bauda ir R. P. priteista kompensacija, buvo neproporcingai griežta.

Atsižvelgdamas į minėtas aplinkybes, Europos Žmogaus Teisių Teismas konstatavo, kad nacionaliniai teismai nenustatė tinkamos pusiausvyros tarp pareiškėjo teisės į saviraiškos laisvę ir R. P. teisės į privataus gyvenimo gerbimą, ir kad minėtas ribojimas nebuvo būtinas demokratinėje visuomenėje.

Išvada: pažeistas Konvencijos 10 straipsnis (vienbalsiai).

41 straipsnis: pareiškėjui priteistas 5 400 Eur turatinės žalos ir 4 000 Eur neturatinės žalos atlyginimas.

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2025 m. lapkričio 18 d. sprendimas byloje
Stanev ir Bulgarijos Helsinkio komitetas prieš Bulgariją
(pareiškimo Nr. 50756/17, svarbos lygis – 2)

Dėl atsisakymo suteikti informaciją apie baudžiamuosius tyrimus dėl galimo smurto prieš migrantus atvejų

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjas M. Stanev dirbo Bulgarijos Helsinkio komitete – žmogaus teisių srityje veikiančioje nevyriausybiniame organizacijoje. Rengdamas organizacijos metinę ataskaitą, 2016 m. jis kreipėsi į Bulgarijos generalinę prokuratūrą, prašydamas pateikti informaciją apie galimus baudžiamuosius tyrimus dėl žiniasklaidoje skelbtų migrantų žūties ir galimo Bulgarijos pasienio pareigūnų smurto atvejų.

Prokuratūra atsisakė suteikti prašomą informaciją, nurodydama, kad ji susijusi su baudžiamosiomis bylomis ir gali būti teikiama tik pagal specialią Baudžiamojo proceso kodekse nustatytą tvarką. Pareiškėjas šį sprendimą apskundė.

Sofijos administracinis teismas pareiškėjo skundą tenkino ir įpareigojo suteikti informaciją, tačiau Bulgarijos Aukščiausiasis administracinis teismas šį sprendimą panaikino. Jis konstatavo, kad prieiga prie informacijos apie baudžiamąsias bylas turi būti suteikiama pagal specialias baudžiamojo proceso taisykles, o ne pagal viešosios informacijos prieigos procedūrą.

Europos Žmogaus Teisių Teisme pareiškėjai M. Stanev ir Bulgarijos Helsinkio komitetas skundėsi, kad atsisakymas suteikti prašomą informaciją pažeidė jų teisę gauti informaciją pagal Konvencijos 10 straipsnį (saviraiškos laisvė).

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Teismas pirmiausia pažymėjo, kad atsisakymas suteikti pareiškėjo prašytą informaciją apie tai, ar prokuratūra pradėjo tyrimus dėl žiniasklaidoje aprašytų migrantų žūties atvejų, laikytinas pareiškėjo teisės gauti informaciją ribojimu, patenkančiu į Konvencijos 10 straipsnio taikymo sritį.

Vertindamas, ar šis ribojimas buvo suderinamas su Konvencija, Teismas pažymėjo, kad nacionalinės institucijos skirtingai aiškino pareiškėjo prašymui taikytiną teisę. Nors pirmosios instancijos teismas pripažino, kad prašoma informacija yra viešojo intereso informacija ir turi būti suteikta, Aukščiausiasis administracinis teismas nusprendė, kad jai taikoma speciali baudžiamojo proceso tvarka. Teismas suabejojo, ar toks aiškinimas turėjo pakankamą pagrindą nacionalinėje teisėje, tačiau šio klausimo galutinai nesprendė, nes bet kuriuo atveju nustatė, kad pareiškėjo teisės ribojimas nebuvo būtinas demokratinėje visuomenėje.

Teismas pabrėžė, kad pareiškėjas nesiekė gauti baudžiamosios bylos medžiagos ar susipažinti su tyrimo dokumentais. Jis prašė tik informacijos apie tai, ar dėl viešai paskelbtų pranešimų apie migrantų žūtis buvo pradėti tyrimai, kokioje stadijoje jie buvo ir kokios institucijos juos vykdė. Todėl Teismui kilo abejonių dėl nacionalinių institucijų argumento, kad tokios informacijos atskleidimas galėtų pakenkti ikiteisminio tyrimo slaptumui.

Teismas taip pat akcentavo pareiškėjo ir Bulgarijos Helsinkio komiteto vaidmenį. Nevyriausybinių organizacijų atlieka svarbią funkciją stebėdamos žmogaus teisių padėtį, rinkdamos visuomenei reikšmingą informaciją ir prisidėdamos prie viešų diskusijų. Todėl galimybė gauti informaciją apie galimus žmogaus teisių pažeidimus migracijos srityje yra ypač svarbi siekiant užtikrinti skaidrumą ir informuotą viešą diskusiją.

Teismas pažymėjo, kad nei nacionalinės institucijos, nei Vyriausybė nepateikė pakankamų argumentų, kodėl prašomos informacijos suteikimas būtų pakenkęs baudžiamųjų tyrimų slaptumui ar kitam svarbiam viešajam interesui. Nacionalinės institucijos apsiribojo procesiniu klausimu dėl taikytinos teisės ir neatliko interesų pusiausvyros vertinimo tarp visuomenės teisės gauti informaciją ir siekio apsaugoti baudžiamųjų tyrimų konfidencialumą.

Atsižvelgdamas į tai, Teismas konstatavo, kad atsisakymas suteikti pareiškėjui informaciją apie galimus tyrimus dėl migrantų žūtis nebuvo pagrįstas pakankamais ir svarbiais argumentais ir nepasižymėjo proporcingumu siekiamam tikslui.

Išvada: pažeistas Konvencijos 10 straipsnis (vienbalsiai).

41 straipsnis: pareiškėjui priteista 1 000 Eur neturtinei žalai atlyginti.

[Prieiga internete](#) (prancūzų k.)

SUSIRINKIMŲ LAISVĖ (11 straipsnis)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2025 m. liepos 10 d. sprendimas byloje

Rodina ir Borisova prieš Latviją

(pareiškimų Nr. 2623/16 ir 2299/16, svarbos lygis – 2)

Dėl susirinkimų laisvės ribojimo saugumo sumetimais, reaguojant į agresyvią veiklą, susijusią su parama Rusijos Federacijos veiksams Ukrainoje

Faktinės aplinkybės

Pirmasis pareiškėjas byloje yra asociacija „Rodina“, kurios tikslas – atstovauti rusakalbei bendruomenei Latvijoje ir saugoti rusų tapatybę. Asociacija ne kartą siekė surengti demonstracijas ir eitynes, susijusias su Pergalės dienos minėjimu bei rusų bendruomenei aktualiais klausimais. Dalis šių renginių buvo uždrausta dėl galimos grėsmės viešajai tvarkai, tačiau kai kuriuos draudimus teismai panaikino, nustatę, kad rizika buvo įvertinta netinkamai.

2014 m. gegužės 9 d. šis pareiškėjas siekė organizuoti demonstraciją ir „rusų eiseną“. Saugumo institucijos rekomendavo neleisti renginių dėl potencialios grėsmės viešajai tvarkai, etninės įtampos ir galimos prorusiškos agitacijos. Rygos miesto taryba, remdamasi šia informacija, atsisakė išduoti leidimą.

Administraciniai teismai konstatavo, kad planuojami renginiai galėjo kelti realią grėsmę viešajai tvarkai, kad jie netenkino takaus susirinkimo kriterijų ir kad tam tikri šūkiai bei medžiaga galėjo skatinti visuomenės susiskaldymą. Draudimas buvo laikomas proporcingas ir teisėtas.

Antroji pareiškėja prašė leidimo rengti demonstraciją 2014 m. rugsėjo 23 d. prie Ukrainos ambasados Rygoje, kurios tikslas turėjo būti karinės agresijos prieš Ukrainą sustabdymas. Tačiau saugumo institucijos pareiškė, kad renginį taip pat galėjo organizuoti asmuo, kuris anksčiau reiškė paramą separatistams Rytų Ukrainoje ir veikė prieš Ukrainos suverenitetą.

Rygos miesto taryba atsisakė suteikti leidimą šiai demonstracijai. Sprendimas buvo pagrįstas tuo, kad, remiantis saugumo institucijų ataskaitomis ir viešai prieinama informacija, tikslai ir turinys galėjo kelti grėsmę visuomenės saugumui, demokratinei santvarkai bei valstybei – ypač dėl nepaaiškinamo ryšio su asmenimis, remiančiais nelegalių separatistinių struktūrų veiklą.

Administracinis teismas patvirtino, kad priežastys buvo teisėtos: demonstracija galėjo kelti grėsmę demokratiniam valstybės pagrindui ir viešajai tvarkai. Teismas taip pat laikė grėsmės vertinimą proporcingu.

Aukščiausiasis Teismas patvirtino, kad susirinkimų laisvė, t. y. teisė į taikų susirinkimą, nėra absoliuti ir gali būti ribojama pagal įstatymą ir proporcingai siekiant teisėtų tikslų, tokių kaip viešojo tvarka ar nacionalinis saugumas.

Susiklosčius šiai situacijai, nacionalinėms institucijoms ir teismams atsisakius leisti surengti susirinkimus, kuriuos pareiškėjai ketino organizuoti 2014 m. gegužės 9 d. ir rugsėjo 23 d., pareiškėjai skundėsi EŽTT dėl Konvencijos 10 ir 11 straipsnių pažeidimo.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Teismas konstatavo, kad atsisakymas leisti pareiškėjams surengti demonstracijas reiškė kišimąsi į jų saviraiškos ir susirinkimų laisvę. Tačiau Teismas pripažino, kad kišimasis į pareiškėjų teises siekė kelių Konvencijos 11 straipsnyje nurodytų teisėtų tikslų, visų pirma – nacionalinio saugumo, viešojo saugumo, viešosios tvarkos pažeidimų prevencijos ir kitų asmenų teisių bei laisvių apsaugos.

EŽTT pabrėžė, kad niekam neturėtų būti leidžiama remtis Konvencijos nuostatomis siekiant susilpninti ar sunaikinti demokratinės visuomenės idealus ir vertybes, o valstybė tam tikrais atvejais gali būti įpareigota imtis specialių priemonių savo apsaugai.

Vertindamas bendrą bylos kontekstą, Teismas pripažino, kad 2014 m. situacija Latvijoje buvo labiau įtempta nei ankstesniais metais. Kaip buvo nurodyta Latvijos saugumo tarnybų viešai prieinamose ataskaitose, vadinamoji Rusijos Federacijos ir jos rėmėjų vykdyta „tėvynainių politika“ 2014 m. buvo laikoma viena didžiausių grėsmių Latvijos nacionaliniam saugumui. Tam tikri asmenys naudojo provokuojančius pareiškimus, siekdami sukelti konfliktą Latvijos visuomenėje; taip pat buvo pastebėta, kad po 2014 m. įvykių, kai Rusijos Federacija įgijo karinę ir politinę kontrolę Ukrainos dalyse, šių asmenų retorika tapo radikalesnė. Kaip paaiškinta NATO Strateginės komunikacijos kompetencijos centro ataskaitoje, grėsmę nacionaliniam saugumui kėlė ne pati vadinamoji „tėvynainių politika“, bet tai, kad Rusijos Federacija, kurdama, be kita ko, „diskriminacijos“ naratyvą kaimyninėse valstybėse, galėjo juo remtis pateisindama kišimąsi į jų vidaus reikalus, įskaitant karinės jėgos panaudojimą. Atsižvelgiant į Latvijos geografinę padėtį ir jos kaimynystę su Rusijos Federacija, taip pat į tai, kad ši valstybė nuo 2008 m. buvo įsiveržusi į Gruzijos teritorijas, o 2014 m. pavasarį įgijo karinę ir politinę kontrolę Kryme, įskaitant Sevastopolį, bei Donecko ir Luhansko regionuose Rytų Ukrainoje, tuo metu Latvijoje egzistavo reali viešosios tvarkos pažeidimų rizika. Šiomis aplinkybėmis Latvija turėjo vis labiau pagrįstų priežasčių nuogąstauti dėl savo saugumo, teritorinio vientisumo ir demokratinės santvarkos. Teismas atmetė pareiškėjų argumentą, kad nacionalinių teismų nuorodos į įvykius Ukrainoje ar kitų asmenų pažiūras šiuo klausimu buvo nereikšmingos.

Teismas priminė, kad Konvencijos 11 straipsnis saugo ir tokią demonstraciją, kuri gali erzinti ar žeišti asmenis, nepritariančius joje reikiams idėjoms ar reikalavimams.

Spręsdamas dėl valstybės diskrecijos ribų, Teismas nustatė, kad šioje byloje skundžiamų priemonių apimtis apsiribojo atsisakymu išduoti leidimus dviem konkrečioms 2014 m. gegužės 9 d. planuotiems renginiams ir vienam 2014 m. rugsėjo 23 d. planuotam renginiui. Atsižvelgdamas į tai, kad leidimų renginiams prašė asociacija (2014 m. gegužės 9 d. planuota demonstracija ir eitynės) ir privatus asmuo (2014 m. rugsėjo 23 d. planuota demonstracija), o ne politinė partija, Teismas manė, jog valstybėms šiuo klausimu suteikta diskrecija buvo kiek platesnė nei ta, kuri suteikiama politinių partijų atžvilgiu. Be to, dėl 2014 m. rugsėjo 23 d. planuotos demonstracijos Teismas pažymėjo, kad, nepaisant jos draudimo, vietoje jos buvo surengtas piketas, kurio metu dalyviai (įskaitant antrąją pareiškėją) galėjo išreikšti savo pažiūras.

Kalbant apie „neatidėliotino visuomenės poreikio“ buvimą, Teismas manė, kad raginimai reikšti vienos tautos pranašumą prieš kitą ar agresyvios „karo propagandos“ žinutės, kuriomis konkrečiomis šios bylos aplinkybėmis siekiama išreikšti paramą nepripažintiems separatistiniams dariniams ir jų ginkluotoms grupuotėms Rytų Ukrainoje, neturi vietos demokratinėje visuomenėje.

Dėl pirmojo pareiškėjo Teismas konstatavo, kad šiuo aspektu lemiamą reikšmę turi: (i) bauginantis šūkių, naudotų jo ankstesniuose renginiuose, pobūdis ir (ii) jo interneto svetainėje prieinami vaizdo įrašai, kuriuose buvo rodomos karo scenos ir karinę uniformą vilkintys asmenys. Vertindamas kišimosi proporcingumą, Teismas atsižvelgė į tai, kad pakartotinis panašaus pobūdžio renginių organizavimas galėjo bauginti kitus asmenis ir taip paveikti jų teises, ypač turint omenyje pirmojo pareiškėjo pasirinktą datą ir vietą. Nacionaliniai teismai išsamiai įvertino pareiškėjo svetainėje prieinamų vaizdo įrašų vaizdinį, grafinių ir tekstinį turinį būtent 2014 m. renginių kontekste ir platesniame kontekste, kuriame jie buvo naudojami. Dėl antrosios pareiškėjos Teismas negalėjo nustatyti jokio „neatidėliotino visuomenės poreikio“, kuris galėtų pateisinti agresyvios „karo propagandos“ žinutes, skirtas paremti nepripažintus separatistinius darinius ir jų ginkluotas grupuotes Rytų Ukrainoje tuo

metu, kai vyko aktyvus ginkluotas konfliktas. Bet kuriuo atveju nacionalinės institucijos netaikė jokių sankcijų antrajai pareiškėjai už dalyvavimą 2014 m. gegužės 23 d. surengtame mažesniame pikete, nepaisant jame demonstruotų agresyvių žinučių.

Kalbėdamas apie grėsmės viešajam saugumui ir tvarkai lygį, Teismas pažymėjo, kad šis aspektas buvo išsamiai įvertintas nacionalinių institucijų, ypač nacionalinių teismų; pastarieji nustatė, kad renginiai, kuriems pareiškėjai prašė leidimų, kėlė didelę grėsmę viešajai tvarkai ir saugumui. Teismas pažymėjo, kad šis vertinimas buvo grindžiamas konkrečiomis ir tiksliais aplinkybėmis, o ne vien teoriniais ar paviršutiniškais samprotavimais. Atsižvelgdamas į konkrečias šios bylos aplinkybes, ypač realią viešosios tvarkos sutrikdymo riziką ir pagrįstas baimes dėl Latvijos saugumo, teritorinio vientisumo ir demokratinės santvarkos, susijusias su tuo, kad Rusijos Federacija 2014 m. įgijo karinę ir politinę kontrolę Kryme (įskaitant Sevastopolį) bei Donecko ir Luhansko regionuose Rytų Ukrainoje, Teismas manė, kad nacionalinių teismų atliktas grėsmės lygio vertinimas buvo pakankamai motyvuotas (tiek, kiek tai leido nacionalinio saugumo interesai).

Todėl Teismas, nustatęs, kad egzistavo reikšmingos ir pakankamos priežastys, pateisinančios draudimą rengti 2014 m. gegužės 9 d. ir 2014 m. rugsėjo 23 d. planuotus renginius, padarė išvadą, jog kišimasis į pareiškėjų teises atitiko „neatidėliotiną visuomenės poreikį“ ir buvo „proporcingas siekiamiems tikslams“. Iš to išplaukė, kad ginčijamų renginių uždraudimas galėjo būti laikomas „būtinu demokratinėje visuomenėje“, kaip tai suprantama pagal Konvencijos 11 straipsnio 2 dalį.

Išvada: Konvencijos 11 straipsnis, vertintas kartu su 10 straipsniu, nepažeistas (vienbalsiai).

[Prieiga internete](#)

DISKRIMINACIJOS UŽDRAUDIMAS (14 straipsnis)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2025 m. gruodžio 4 d. sprendimas byloje

Ortega Ortega prieš Ispaniją

(pareiškimo Nr. 36325/22, svarbos lygis – 2)

Dėl valstybės pozityviųjų įsipareigojimų užtikrinti veiksmingą apsaugą nuo diskriminacijos dėl lyties užimtumo ir vienodo darbo užmokesčio srityje

Faktinės aplinkybės

Pareiškėja Maria de la Peña Ortega Ortega, Ispanijos pilietė, nuo 1994 m. iki 2017 m. dirbo įmonėje, teikusioje administracines paslaugas bankui ir banko grupei priklausantiems juridiniams asmenims. Ji ėjo finansų skyriaus vadovės pareigas ir buvo atsakinga už darbuotojų darbo užmokesčio apskaitą.

2017 m. pareiškėja pateikė prašymą darbdaviui, teigdama, kad yra diskriminuojama lyties pagrindu, nes jai mokamas mažesnis atlyginimas nei lygiavertės pozicijas užimantiems vyrams. Kartu ji pateikė detalius kolegų darbo užmokesčio duomenis, siekdama pagrįsti diskriminacijos teiginius. Nesulaukus iš darbdavio susitarimo, 2017 m. pareiškėja pateikė teisminį ieškinį siekdama prisiteisti vienodą atlyginimą bei kompensaciją už dėl šios diskriminacijos patirtą turtinę žalą. Malagos darbo tribunolas ieškinį tenkino, o darbdavio apeliacinis skundas liko atmestas.

Mažiau nei po mėnesio po ieškinio pateikimo pareiškėja buvo atleista iš darbo disciplininio pagrindu, t. y. teigiant, kad ji pažeidė konfidencialumo ir asmens duomenų apsaugos reikalavimus. Pareiškėja dėl atleidimo inicijavo dar vieną teisinį ginčą, teigdama, kad atleidimas buvo atsakas / kerštas už jos diskriminacijos dėl lyties skundą. Nacionaliniai teismai atleidimą pripažino teisėtu.

Pareiškėja, remdamasi Konvencijos 14 straipsniu (diskriminacijos draudimas) kartu su 8 straipsniu (teisė į privataus gyvenimo gerbimą), kreipėsi į Teismą, skųsdamasi tuo, jog nacionaliniai teismai, patvirtindami jos atleidimą, neapsaugojo jos nuo atsakomųjų veiksmų už sėkmingą skundą dėl diskriminacijos lyties pagrindu.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Teismas pabrėžė, kad lyčių lygybės skatinimas yra vienas iš pagrindinių Europos Tarybos valstybių narių tikslų. Teisė į vienodą atlyginimą yra pripažinta keliose tarptautinėse sutartyse, įskaitant Europos socialinę chartiją, Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartiją, kelias ES direktyvas,

Tarptautinės darbo organizacijos vienodo atlyginimo konvenciją ir JT konvenciją dėl visų formų diskriminacijos moterims panaikinimo, kai kurios iš jų galioja, įskaitant pačioje Ispanijoje, jau kelis dešimtmečius. Kai kuriuose iš šių dokumentų, būtent Europos socialinėje chartijoje ir ES direktyvose, teisė būti apsaugotam nuo darbdavio priemonių, ypač atleidimo iš darbo, reaguojant į skundus, kuriais buvo siekiama užtikrinti vienodo požiūrio principo laikymąsi, laikoma svarbiu teisės į vienodą atlyginimą aspektu.

Teismas taip pat pabrėžė, jog itin svarbu, kad asmenims, nukentėjusiems nuo diskriminacinio elgesio, būtų suteikta galimybė jį užginčyti ir kad jie turėtų teisę imtis teisinių veiksmų, siekdami gauti žalos atlyginimo ar gauti kitokios teisinės gynybos priemonių. Teismo nuomone, tokia teisė imtis teisinių veiksmų būtų šurkščiai pažeista, jei ji nebūtų lydiama realios ir veiksmingos apsaugos nuo atsakomųjų veiksmų už tokius veiksmus atveju.

Atsižvelgdamas į tai, Teismas mano, kad valstybių pozityviosios pareigos pagal Konvencijos 14 straipsnį kartu su 8 straipsniu įpareigoja jas užtikrinti realią ir veiksmingą apsaugą nuo bet kokios formos darbdavio represijų, susijusių su skundais, pateiktais siekiant užtikrinti teisės nebūti diskriminuojamam dėl lyties. Todėl kai nacionaliniai teismai yra prašomi priimti sprendimus dėl priemonių, kurių tariamai ėmėsi darbdavys atsakydamas į teisės nebūti diskriminuojamam dėl lyties įgyvendinimą, jie privalo užtikrinti suinteresuotiesiems asmenims galimybę naudotis Konvencijos 14 straipsnyje kartu su 8 straipsniu įtvirtintomis teisėmis. Jie privalo tinkamai atsižvelgti į tariamą ginčijamos priemonės atsakomąjį pobūdį ir kontekstą bei atidžiai subalansuoti atitinkamus interesus, pateikdami tinkamas ir pakankamas priežastis savo sprendimams pagrįsti.

Teismas nurodė, kad byloje esančiuose nacionalinių teismų sprendimuose neatsižvelgta į tai, kad atsakomųjų priemonių pareiškėjos atžvilgiu nebuvo imtasi tol, kol pareiškėja diskriminacijos klausimą kėlė tik įmonės viduje, ir kad darbdavio reakcija pasikeitė po to, kai pareiškėja 2017 m. pateikė ieškinį valstybiniam organui. Teismo nuomone, nacionaliniai teismai nepakankamai atsižvelgė į atitinkamą kontekstą, neatkreipdami dėmesio į tai, kad tariamai atsakomoji priemonė buvo pritaikyta netrukus po ieškinio pateikimo. Be to, Teismas atmetė argumentus, kad darbdavio reakcijos nebuvimas, susidūrus su pakartotiniais darbuotojo vidiniais skundais, kas savaime gali rodyti ketinimą neužtikrinti potencialiai pažeistų teisių, gali būti vertinamas kaip faktas, paneigiantis bet kokius jo atsakomuosius ketinimus, kai konfliktas peraugo į administracinio ar teismo proceso etapą.

Teismas akcentavo, kad šiuo atveju nacionaliniai teismai susidūrė su keliais interesų konfliktais: viena vertus, pareiškėjos teise nebūti diskriminuojamai dėl lyties įdarbinimo kontekste ir jos teise imtis reikiamų veiksmų šiai teisei ginti, nepatiriant atsakomųjų veiksmų, ir, kita vertus, teise į kolegų asmens duomenų apsaugą ir bendrovės pareigą saugoti šiuos duomenis. Teismas pripažįsta, kad bendrovė turėjo pareigą saugoti savo darbuotojų teisę į privatumą ir kad ji turėjo teisę imtis priemonių, siekdama užtikrinti, kad jos darbuotojai atliktų savo profesines pareigas šiuo atžvilgiu, tad privačios informacijos atskleidimas darbo kontekste gali būti drausminių priemonių ar sankcijų darbuotojui priežastis. Tačiau nacionaliniai teismai turėjo rasti pusiausvyrą tarp įvairių susijusių interesų ir įvertinti, ar atleidimas – griežta drausminė priemonė – buvo pagrįstas konkrečiomis bylos aplinkybėmis, atsižvelgiant visų pirma į atitinkamą kontekstą ir būtinybę užtikrinti veiksmingą apsaugą nuo diskriminacijos.

Apibendrinamas savo teiginius, Teismas konstatavo, jog nacionaliniai teismai patvirtino pareiškėjos atleidimą taikydami ydingą požiūrį, nesuderinamą su pozityviosiomis pareigomis dėl apsaugos nuo diskriminacijos. Be to, jie nepakankamai įvertino tokius svarbius elementus kaip nuolatinės diskriminacijos, su kuria pareiškėja susidūrė, kontekstą, pakartotinį bendrovės neveikimą reaguojant į pareiškėjos bandymus ją nutraukti vidinėmis priemonėmis, asmeninės informacijos atskleidimo tikslą, ribotą tokio atskleidimo poveikį ir prieš pareiškėją taikytų priemonių griežtumą, kas galėtų rodyti atsakomųjų priemonių buvimą. Todėl Teismas manė, kad nacionalinių teismų pateiktos priežastys, lėmusios pareiškėjos atleidimo patvirtinimą, nebuvo pakankamos šios bylos aplinkybėmis.

Galiausiai Teismas padarė išvadą, kad atsakovė neįvykdė savo pozityviųjų įsipareigojimų užtikrinti veiksmingą apsaugą nuo diskriminacijos dėl lyties užimtumo ir vienodo darbo užmokesčio srityje.

Išvada: Konvencijos 14 straipsnio pažeidimas kartu su 8 straipsniu (vienbalsiai).

41 straipsnis: pareiškėjai priteista iš atsakovės valstybės 12 000 EUR neturtinei žalai atlyginti.

[Prieiga internete](#)

NUOSAVYBĖS APSAUGA (Protokolo Nr. 1 1 straipsnis)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2025 m. rugsėjo 30 d. nutarimas byloje

BK1 ir kiti prieš Vengriją

(pareiškimo Nr. 35610/22, svarbos lygis – 3)

Dėl valstybės teisės riboti kuro kainas nepaprastosios padėties metu, paskelbtos dėl COVID-19 pandemijos, o vėliau – dėl karo Ukrainoje

Faktinės aplinkybės

Byloje susiklostė tokios faktinės aplinkybės: 2020 m. kovo 11 d. Vengrijoje, reaguojant į COVID-19 pandemiją, buvo paskelbta nepaprastoji padėtis. 2022 m. gegužės 25 d. Vyriausybė pratęsė nepaprastąją padėtį – šį kartą ją lėmė karas Ukrainoje.

2021 m. lapkričio 15 d. įsigaliojo Vyriausybės nutarimas Nr. 624/2021 dėl 1990 m. Įstatymo Nr. LXXXVII dėl kainų nustatymo taikymo nepaprastosios padėties metu. Šiuo nutarimu buvo nustatyta didžiausia mažmeninė „Eurosuper 95“ benzino ir dyzelinio kuro kaina – 480 Vengrijos forintų (HUF) (atitinkamu laikotarpiu apie 1,32 Eur) už litrą, iš pradžių trims mėnesiams. Tą pačią dieną įsigaliojo ir Vyriausybės nutarimas Nr. 626/2021, kuriuo buvo nustatytos išsamios Vyriausybės nutarimo Nr. 624/2021 įgyvendinimo taisyklės (abu šie nutarimai kartu toliau vadinami „Vyriausybės nutarimais“).

Ši priemonė vėliau buvo įtvirtinta Įstatymu Nr. CXXX, kuris įsigaliojo 2022 m. sausio 1 d.

Maksimali kaina buvo peržiūrima ir kelis kartus iš eilės pratęsiama. Nuo 2022 m. liepos 30 d. ji buvo taikoma tik lengviesiems automobiliams su Vengrijos registracijos numeriais, žemės ūkio transporto priemonėms ir taksi.

2022 m. liepos 13 d. pareiškėjai pateikė konstitucinį skundą, kuriuo ginčijo minėtų Vyriausybės nutarimų ir Įstatymo Nr. CXXX atitiktį Konstitucijai.

2022 m. gruodžio 6 d. Vyriausybės nutarimu Nr. 494/2022 buvo nutrauktas reguliuojamų kainų režimo taikymas.

2023 m. sausio 31 d. Konstitucinis Teismas nutraukė pareiškėjų inicijuotas bylas, motyvuodamas tuo, kad ginčijamos nuostatos nebegaliojo ir kad jokios priemonės nebuvo pritaikytos ar procesai nepradėti nė vieno iš pareiškėjų atžvilgiu dėl šių nuostatų taikymo.

Neoficiali Teismo nutarimo apžvalga

Teismas pažymėjo, kad kainų lubų nustatymas tam tikroms būtinoms kuro rūšims aiškiai apribojo pareiškėjų ekonominę laisvę ir jų teisę į netrukdomą nuosavybės naudojimą, nes jiems buvo atimta galimybė reguliuoti kainas pagal rinkos dinamiką.

Teismas priminė, kad bet koks viešojo valdžios organo kišimasis į netrukdomą nuosavybės naudojimą gali būti pateisinamas tik tuo atveju, jei jis tarnauja teisėtam bendrojo intereso tikslui.

Šiuo atveju, kaip teigė Vyriausybė, kainų lubos tam tikroms kuro rūšims buvo įvestos kaip laikinas atsakas į sparčiai augančias kuro kainas ir infliaciją valstybėje, patiriant pandemijos ir kaimyninėje šalyje vykstančio karo pasekmes. Teismas pažymėjo, kad, nors ir išskirtinės, kuro rinkos kainų reguliavimo priemonės kovoti su infliacija nėra neįprastos. Todėl ginčijama priemonė, kuri buvo laikino pobūdžio ir priimta sudėtingos ekonominės situacijos ir paskelbtos nepaprastosios padėties metu, atitiko bendrąjį interesą pagal Protokolo Nr. 1 1 straipsnį.

Be to, pareiškėjai nepateikė argumentų, kad įvestoji priemonė reikalavo specialaus pasiruošimo, nes ji tik neleido didinti tam tikrų kuro kainų, tačiau nereikalavo fizinių pakeitimų verslo vietoje ar taikyti kitas priemones. Todėl Teismas konstatavo, kad kišimasis į pareiškėjų nuosavybės teises buvo nustatytas įstatyme ir siekė teisėto bendrojo intereso tikslo, kaip reikalaujama Protokolo Nr. 1 1 straipsnyje.

Šioje byloje pareiškėjų skundo esmė buvo jų patirta piniginė žala dėl tam tikrų kuro rūšių kainų lubų (480 HUF) nustatymo. Pasak pareiškėjų, per ginčytą laikotarpį rinkos kainos kartais siekė 733 HUF už litrą „Eurosuper 95“ ir 725 HUF už litrą dyzelino. Teismas sutiko, kad daugelis pareiškėjų, kaip kuro mažmenininkai, galėjo patirti tam tikrų nuostolių. Teismas taip pat atkreipė dėmesį, kad penkiolika pareiškėjų į teismą nesikreipė dėl jokio teisingo atlyginimo už nuostolius, patirtus ginčijamų teisės aktų galiojimo laikotarpiu. Dėl kitų trisdešimt

trijų pareiškėjų Teismas pastebėjo, kad nė vienas nepareiškė, jog ginčijama priemonė turėjo tokias drastiškas pasekmes jų verslui, kad jie turėjo užsidaryti ar visam laikui nebegalėjo vykdyti savo ekonominės veiklos.

Teismas pažymėjo, kad rinkos kainų reguliavimas tam tikroms kuro rūšims buvo griežtai laikino pobūdžio. Priemonė galiojo apie tryliką mėnesių, per kuriuos ji reguliariai buvo peržiūrima ir, esant reikalui, keičiama. Be to, nuo 2022 m. liepos mėn. ginčijamas kainų maksimumas galiojo tik fizinių asmenų turimiems automobiliams su Vengrijos registracijos numeriais, kas turėjo bent iš dalies sumažinti priemonės poveikį pareiškėjų įmonėms. Todėl Teismas manė, kad kišimasis į pareiškėjų teisę į netrukdomą nuosavybės naudojimą buvo ribotas tiek laiko, tiek kiekybės atžvilgiu.

Teismas taip pat pažymėjo, kad valstybė įvedė įvairias kompensavimo priemones (pvz., mokesčių lengvatas ir palankias paskolas) kuro mažmenininkams, esantiems tokioje pačioje situacijoje kaip pareiškėjai. Keletas pareiškėjų pripažino, kad pasinaudojo tokiomis priemonėmis. Atsižvelgdamas į daugybę verslo pokyčių, kuriuos lėmė sveikatos krizė COVID-19 laikotarpiu, Teismas manė, kad valstybės plačioji diskrecija leidžia spręsti, kur paskirstyti ribotus viešuosius išteklius po tokios krizės. Be to, teisėkūros subjektai kelis kartus peržiūrėjo ginčytą priemonę ir galiausiai panaikino kainų lubas, kai nusprendė, kad priemonė nebeatitinka teisėto tikslo, kuriam ji buvo įvesta.

Teismas įvertino, kad kišimasis į pareiškėjų nuosavybės teises buvo numatytas įstatyme, siekė teisėto viešojo intereso tikslo ir buvo proporcingas, esant susiklosčiusioms aplinkybėms. Ginčyta priemonė – tam tikrų būtinų kuro rūšių mažmeninių kainų ribojimas – buvo laikino pobūdžio ir nukreipta į konkrečią sritį, ji buvo priimta reaguojant į išskirtinę ekonominę ir visuomenės sveikatos krizę ir buvo lydima kompensacinių mechanizmų. Visų šių veiksnių visuma rodė, kad priemonė nebuvo akivaizdžiai nepagrįsta. Pareiškėjai taip pat neįrodė, kad dėl jos jie patyrė neproporcingą ar per didelę naštą.

Išvada: pareiškimas pripažintas nepriimtiniu (vienbalsiai).

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2025 m. spalio 16 d. sprendimas byloje

M.S.L., TOV prieš Ukrainą

(pareiškimo Nr. 18049/18, svarbos lygis – 2)

Dėl individualizuoto motyvavimo ir veiksmingos teisminės kontrolės reikalavimų taikant turto įšaldymo sankcijas

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjas UAB „M.S.L.“, yra ribotos civilinės atsakomybės bendrovė, įsikūrusi Ukrainoje. Jis yra vienas pagrindinių valstybinių loterijų operatorių Ukrainoje.

Nuo 2014 m. Ukraina susiduria su precedento neturinčiomis grėsmėmis savo nacionaliniam saugumui ir teritoriniam vientisumui. 2014 m. pavasarį Rusijos ginkluotosios pajėgos okupavo ir faktiškai perėmė kontrolę Kryme, o tuo pačiu metu Rytų Ukrainoje prasidėjo konfliktas, kai Donecko ir Luhansko regionuose atsirado prorusiškos ginkluotos grupuotės. Tokiame kontekste Aukščiausioji Rada (Parlamentas) priėmė sankcijų įstatymą, kuris buvo specialiai skirtas spręsti skubius saugumo poreikius.

Byla susijusi su ekonominėmis sankcijomis, taikytomis pareiškėjui 2015–2018 m. pagal šį teisės aktą, bei jo nesėkmingais bandymais jas panaikinti.

Remdamasis Protokolo Nr. 1 1 straipsniu (nuosavybės apsauga), pareiškėjas skundėsi, kad sankcijos, ypač jo turto įšaldymas, buvo neteisėtos ir neproporcingos, o sprendimai jas taikyti nebuvo tinkamai teisiskai peržiūrimi. Sankcijų taikymo pagrindai – tariamas pinigų plovimas, mokesčių vengimas, neteisėtas lošimas ir ryšiai su Rusijos Federacija – buvo spekuliatyvūs ir nebuvo patvirtinti jokiuose teisiniuose procesuose.

Pareiškėjas taip pat rėmėsi Konvencijos 6 straipsnio 1 dalimi (teisė į teisingą procesą per protingą laiką) ir 13 straipsniu (teisė į veiksmingą gynybą) bei skundėsi, kad dviejuose administracinių bylų rinkiniuose nagrinėjimo terminai buvo pernelyg ilgi, o nacionaliniu lygiu nebuvo veiksmingos priemonės skųstis dėl jo nuosavybės teisių pažeidimo.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Teismas pažymėjo, kad byloje taikytų ekonominių apribojimų, įskaitant turto įšaldymą, taikymas reiškė bendrovės nuosavybės suvaržymą.

Teismas atkreipė dėmesį, kad tuo metu, kai buvo priimtas Sankcijų įstatymas, Ukraina susidūrė su precedento neturinčiomis grėsmėmis savo nacionaliniam saugumui ir teritoriniam vientisumui, kurios dažnai peržengė įprastų nusikalstamų veikų ar tradicinio ginkluoto konflikto ribas. Šios grėsmės reikalavo skubaus Ukrainos valdžios institucijų atsako, kurio vien tradiciniai baudžiamieji procesai užtikrinti negalėjo. Sankcijų įstatymas, kaip pabrėžta jo preambulėje, buvo specialiai skirtas šioms neatidėliotiniams saugumo poreikiams tenkinti. Tam tikra prasme buvo neišvengiama, kad šios nuostatos būtų suformuluotos ne itin tiksliai ir gana bendrai. Sankcijų įstatymas buvo tik bendroji teisinė sistema apribojimams taikyti; jo nuostatos buvo praktiškai aiškinamos ir taikomos individualiais Nacionalinio saugumo ir gynybos tarybos bei Prezidento sprendimais.

Vertindamas, ar ginčyti sprendimai, priimti pareiškėjo atžvilgiu, buvo pakankamai motyvuoti, Teismas nurodė, kad ne viename iš ginčytų sprendimų nebuvo pateikta individualizuotų motyvų. Vietoje to juose mechanškai buvo atkartotos visos atitinkamame Sankcijų įstatymo skyriuje numatytos įvairių ribojimų taikymo priežastys, nepaaiškinant, kaip jos konkrečiai taikytinos pareiškėjui. Teismo vertinimu, buvo būtina, kad pareiškėjas galėtų nustatyti šių sankcijų esmę ir parengti savo teisinius argumentus.

Teismas pažymėjo, kad šioje byloje nebuvo atliktas joks reikšmingas teisinis sprendimų dėl sankcijų bendrovei skyrimo vertinimas. Aukščiausiasis Teismas abiejose savo sudėtyse (t. y. kasacinis administracinis teismas ir Aukščiausiojo Teismo didžioji kolegija) apsiribojo vien tuo, ar Nacionalinio saugumo ir gynybos tarybos sprendimas bei pirmasis Prezidento dekretas atitiko formalius Sankcijų įstatymo reikalavimus, ir nevertino Ukrainos saugumo tarnybos pateiktų kaltinimų pareiškėjui esmės. Pažymėjęs, kad tokio pobūdžio bylose gali vykdyti tik ribotą teisminę kontrolę ir kad galutinė atsakomybė už sankcijų taikymo pagrindų vertinimą tenka Prezidentui, Aukščiausiasis Teismas konstatavo neturintis įgaliojimų vertinti Ukrainos saugumo tarnybos faktinių išvadų dėl pareiškėjo ir atsakė nagrinėti, ar šios išvados sudarė realų ir pakankamą pagrindą laikyti jo veiklą grėsme nacionaliniam saugumui. Dėl to pagrindinis šios bylos teisinis klausimas – ar pareiškėjas, nepaisant to, kad jo akcinių struktūroje nebuvo Rusijos Federacijos subjektų, iš tikrųjų buvo jų kontroliuojamas ir ar jis vykdė veiksmus, keliančius grėsmę Ukrainos nacionaliniam saugumui, – liko neišnagrinėtas. Teismas taip pat pažymėjo, kad nei Ukrainos Konstitucijoje, nei kituose nacionalinės teisės aktuose, aiškinamuose pagal jų įprastinę kalbinę reikšmę, nebuvo nuostatų, kurios aiškiai draustų Ukrainos teismams nagrinėti pareiškėjui pareikštų kaltinimų pagrįstumą ar vertinti Ukrainos saugumo tarnybos pateiktos informacijos patikimumą.

Todėl, nepaisant Nacionalinio saugumo ir gynybos tarybos bei Prezidento diskrecijos nacionalinio saugumo ir gynybos srityje, Aukščiausiojo Teismo atlikta teisminė kontrolė negalėjo būti laikoma pakankama procesine garantija prieš savivalę. Taip buvo todėl, kad ji neapėmė patikrinimo, ar pirmasis Prezidento dekretas buvo grindžiamas pakankamai tvirtu faktiniu pagrindu, ar pareiškėjui pareikšti kaltinimai buvo pagrįsti.

Teismas konstatavo, kad pareiškėjui nebuvo suteikta reali galimybė veiksmingai ginčyti nagrinėtas priemones. Teismas padarė išvadą, kad kišimasis į pareiškėjo nuosavybės teises pirmuoju Prezidento dekretu, pasireiškęs jo turto įšaldymu, nebuvo lydimas pakankamų procesinių garantijų prieš savivalę ir todėl nebuvo teisėtas pagal Protokolo Nr. 1 1 straipsnio prasmę.

Teismas nepriteisė pareiškėjui nei turtinės, nei neturtinės žalos atlyginimo, nes nenustatė priežastinio ryšio tarp konstatuotų Konvencijos pažeidimų ir reikalauotos žalos. Pažeidimas šioje byloje buvo išimtinai procesinio pobūdžio ir buvo susijęs tik su pradiniu banko sąskaitų įšaldymu, o ne su visu jų įšaldymo laikotarpiu ar su pareiškėjo vykdytos veiklos ribojimu. Pareiškėjas neįrodė, kad jo patirti finansiniai nuostoliai, negautas pelnas ar jam skirtos mokestinės baudos buvo tiesioginė ar pagrindinė ginčijamų priemonių pasekmė, taip pat nepateikė objektyvių įrodymų, pagrindžiančių tariamą pajamų sumažėjimą. Be to, jis nebuvo netekęs sąskaitose laikytų lėšų ir nebuvo nutraukęs ūkinės veiklos. Teismas konstatavo, kad pats Konvencijos pažeidimo nustatymas sudaro pakankamą teisingą atlyginimą už bet kokią galimai patirtą neturtinę žalą.

Išvada: pažeisti Protokolo Nr. 1 1 straipsnis ir Konvencijos 13 straipsnis (vienbalsiai).

41 straipsnis: pripažinta, kad pažeidimų konstatavimas pats savaime yra pakankama teisinga kompensacija už bet kokią neturtinę žalą, o reikalavimas dėl teisingos kompensacijos atmestas (6 balsais prieš 1).

Pateikta atskirosi nuomonė.

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2025 m. lapkričio 4 d. nutarimas byloje
Geo Solar Doo Delchevo prieš Šiaurės Makedoniją
(pareiškimo Nr. 19088/21, svarbos lygis – 3)

Dėl teisėtų lūkesčių gauti anksčiau galiojusius lengvatinius elektros energijos supirkimo tarifus

Faktinės aplinkybės

Pareiškėja bendrovė „Geo Solar Doo Delchevo“ Šiaurės Makedonijoje eksploatavo saulės elektrines ir turėjo atsinaujinančios energijos gamintojo statusą, suteikiantį teisę į lengvatinius elektros energijos supirkimo tarifus. Siekdama išplėsti veiklą, bendrovė 2012 m. pateikė paraiškas dėl dar dviejų saulės elektrinių pripažinimo lengvatiniais gamintojais.

Netrukus po paraiškų pateikimo Energetikos reguliavimo komisija sustabdė jų nagrinėjimą, siekdama gauti kitų valstybės institucijų išaiškinimus dėl taikytino teisinio reguliavimo. Tuo metu galioję lengvatiniai tarifai saulės elektrinėms siekė 0,26 Eur už kWh. Tačiau kol paraiškos buvo nagrinėjamos, 2013 m. balandžio mėn. Vyriausybė priėmė naują nutarimą, kuriuo tarifai buvo sumažinti iki 0,12 Eur už kWh.

2013 m. liepos mėn. pareiškėjai buvo suteiktas lengvatinio gamintojo statusas ir teisė naudotis jau sumažintu tarifu. Bendrovė teigė, kad dėl nepagrįsto institucijų delsimo jos paraiškos nebuvo išnagrinėtos laiku, todėl ji neteko galimybės gauti anksčiau galiojusio, gerokai didesnio tarifo. Pareiškėja taip pat nurodė, kad dėl to patyrė reikšmingų finansinių nuostolių ir negavo planuoto pelno.

Nacionaliniai teismai bendrovės skundus atmetė, konstatavę, kad pagal nacionalinę teisę taikytinas tarifas nustatomas pagal dieną, kada suteikiamas laikinasis lengvatinio gamintojo statusas, o ne pagal paraiškos pateikimo datą.

Pareiškėja Europos Žmogaus Teisių Teisme skundėsi, kad dėl institucijų veiksmų buvo pažeista jos teisė į nuosavybės apsaugą pagal Konvencijos Pirmojo protokolo 1 straipsnį (nuosavybės apsauga).

Neoficiali Teismo nutarimo apžvalga

Teismas priminė, kad Konvencijos Pirmojo protokolo 1 straipsnis negarantuoja teisės įgyti turtą. Ši nuostata taikoma tik egzistuojančiam turtui arba pakankamai pagrįstiems turtinio pobūdžio reikalavimams, dėl kurių asmuo gali turėti teisėtų lūkesčių įgyti konkrečią turtinę teisę.

Vertindamas bylos aplinkybes, Teismas pažymėjo, kad pareiškėja neturėjo jokio nacionalinės teisės pagrindo tikėtis, jog jai bus taikomi tarifai, galioję paraiškos pateikimo dieną. Nacionalinė teisė aiškiai numatė, kad taikytinas tarifas nustatomas pagal datą, kada gamintojui suteikiamas laikinasis lengvatinio gamintojo statusas. Tik nuo to momento galėjo atsirasti teisėti lūkesčiai dėl konkretaus tarifo taikymo.

Teismas taip pat atkreipė dėmesį į tai, kad Vyriausybė turėjo teisę bet kuriuo metu keisti lengvatinius tarifus. Todėl net jei paraiškų nagrinėjimas būtų trukęs trumpiau, pareiškėja negalėjo pagrįstai tikėtis, kad tuo metu galioję tarifai išliks nepakitę iki sprendimo priėmimo.

Be to, paskelbus naująjį nutarimą dėl sumažintų tarifų ir panaikinus ankstesnį reguliavimą, pareiškėjai turėjo tapti aišku, kad ji nebegalės pretenduoti į ankstesnius tarifus, nes tuo metu dar nebuvo įgijusi lengvatinio gamintojo statuso.

Teismas taip pat atmetė argumentą, kad dėl sumažintų tarifų pareiškėja neteko investicijų vertės. Nacionalinė teisė nereikalavo pradėti elektrinių statybos ar investuoti lėšų iki lengvatinio gamintojo statuso suteikimo. Todėl sprendimas investuoti dar neturint garantijos dėl konkretaus tarifo buvo pačios bendrovės priimta verslo rizika.

Atsižvelgdamas į tai, Teismas padarė išvadą, kad pareiškėjos reikalavimas gauti anksčiau galiojusius didesnius lengvatinius tarifus negali būti laikomas „nuosavybe“ Konvencijos Pirmojo protokolo 1 straipsnio prasme.

Išvada: pareiškimas nepriimtinas (vienbalsiai).

[Prieiga internete](#)

TEISĖ Į LAISVUS RINKIMUS (Protokolo Nr. 1 3 straipsnis)**Europos Žmogaus Teisių Teismo 2025 m. liepos 22 d. sprendimas byloje***Bradshaw ir kiti prieš Jungtinę Karalystę***(pareiškimo Nr. 15653/22, svarbos lygis – svarbiausios bylos)**

Dėl valstybės pozityviosios pareigos pagal Protokolo Nr. 1 3 straipsnį, esant priešiškų valstybių kišimui į rinkimus rizikai

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjai – Jungtinės Karalystės Parlamento nariai – rėmėsi 2019 metų Bendruomenių Rūmų bei Parlamento komitetų ataskaitomis, kuriose konstatuota Rusijos keliama grėsmė Jungtinės Karalystės demokratiniams procesams. Jų teigimu, šios ataskaitos patvirtino Rusijos kišimąsi į Jungtinėje Karalystėje vykusius referendumus ir rinkimus.

Pareiškėjai ginčijo Jungtinės Karalystės Ministro Pirmininko sprendimą nepradėti nepriklausomo tyrimo dėl tokio kišimosi.

Nacionaliniai teismai atsisakė nagrinėti skundą, nurodydami, kad nebuvo įrodytas konkrečių asmenų rinkimų teisės pažeidimas, o keliama klausimai yra politinio pobūdžio.

Pareiškėjai pareiškime EŽTT teigė, kad, iš Konvencijos Protokolo Nr. 1 3 straipsnio valstybei kyla pareiga tirti patikimus teiginius apie kišimąsi į rinkimus.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

EŽTT priminė, jog valstybės turi pozityvią pareigą organizuoti rinkimus taip, kad būtų užtikrinta laisva žmonių valios išraiška renkant įstatymų leidžiamąją valdžią. Protokolo Nr. 1 3 straipsnio pažeidimas gali būti konstatuotas, jei sąlygos, kuriomis pareiškėjai įgyvendina savo rinkimų teises, taip jas apriboja, kad pažeidžiama jų esmė ir jos tampa neveiksmingos. Šios pareigos apimtis neapsiriboja vien rinkimų rezultatų vientisumu siaurąja prasme, bet apima ir politinių nuomonių bei informacijos sklaidą prieš rinkimus ir kandidatams suteikiamų galimybių lygį.

Vertindamas bylos aplinkybes, EŽTT plačiai rėmėsi tarptautinių organizacijų ir institucijų išvadomis, taip pagrįsdamas bendrą prielaidą apie dezinformacijos ir priešiškų veikėjų keliamą sisteminę grėsmę demokratijai. EŽTT pabrėžė, jog tiek valstybės, tiek nevalstybiniai veikėjai naudoja dezinformaciją kaip priemonę kištis į demokratinius rinkimus. Naujos technologijos, tokios kaip socialinių tinklų platformos, sudarė sąlygas priešiškiems veikėjams skleisti dezinformaciją ir manipuluoti informacija dideliu mastu bei greičiu. Jungtinės Karalystės Nacionalinis kibernetinio saugumo centras yra nurodęs, kad „ne paslaptis“, jog Rusija siekia silpninti ir skaldyti savo oponentus, kišdamasi į rinkimus, pasitelkdama klaidinančią ir melagingą informaciją, kibernetines atakas ir kitas priemones. Europos Sąjungos Taryba yra pažymėjusi, kad Rusija vykdo sistemingą tarptautinę faktų iškraipymo ir manipuliavimo kampaniją žiniasklaidoje, siekdama destabilizuoti kaimynines šalis bei Europos Sąjungą ir jos valstybes nares. Tiek Jungtinė Karalystė, tiek Jungtinės Amerikos Valstijos yra pripažinusios, kad buvo Rusijos bandymų kištis į jų demokratinius rinkimus.

Nekyla abejonių, kad dezinformacijos sklaida gali kelti reikšmingą grėsmę demokratijai. Jungtinių Tautų Vyriausiojo žmogaus teisių komisaro biuras yra pripažinęs, kad plačiai paplitusi dezinformacija gali kelti rimtų grėsmių teisei kandidatuoti ir balsuoti rinkimuose, todėl gali būti pažeistos būtinosios laisvų ir sąžiningų rinkimų prielaidos. Jungtinių Tautų Žmogaus teisių taryba pabrėžė, kad dezinformacija yra grėsmė demokratijai, galinti slopinti politinį dalyvavimą, skatinti ar gilinti nepasitikėjimą demokratinėmis institucijomis ir procesais bei trukdyti informuotam dalyvavimui politiniame ir viešajame gyvenime. Venecijos komisija taip pat nurodė, kad „nauja informacinės networkos era“ iškraipė komunikacijos aplinką taip, kad rinkėjai gali būti rimtai klaidinami, manipuluojant melaginga informacija, skirta paveikti jų balsavimą.

EŽTT konstatavo, kad Protokolo Nr. 1 3 straipsnis nenustato savarankiškos pareigos tirti galimus pažeidimus, kaip tai yra Konvencijos 2, 3 ir 4 straipsnių atveju. Tai siejama su skirtingu šių teisių pobūdžiu, dėl kurio analogiška tyrimo pareiga teisės į laisvus rinkimus srityje nėra taikoma. Vis dėlto akivaizdus ir rimtas neveikimas, tiriant patikimus kišimosi į rinkimus įtarimus, gali kelti problemų pagal šį straipsnį, jei dėl to valstybė nesugeba imtis būtinų priemonių apsaugoti rinkėjų teisę naudotis rinkimais tokiomis sąlygomis, kurios užtikrintų

laisvą žmonių valios išraišką. Bet kokio tyrimo tikslas visų pirma būtų nustatyti grėsmės pobūdį ir mastą, kad valstybė galėtų imtis reikiamų priemonių apsaugoti savo rinkimų procesus nuo išorinio kišimosi. Todėl tyrimas yra išankstinė sąlyga kuriant ar tobulinant teisinę ir reguliacinę sistemą, skirtą įgyvendinti pareigą apsaugoti rinkimų vientisumą, o galimas neveikimas tiriant turėtų būti vertinamas kaip šios pozityviosios pareigos dalis, o ne kaip atskiras Protokolo Nr. 1 3 straipsnio pažeidimas.

EŽTT pažymėjo, jog iš abiejų 2019 m. ataskaitų aišku, kad Rusija kėlė reikšmingą ir nuolatinę grėsmę Jungtinės Karalystės demokratiniams procesams, ypač per dezinformacijos kampanijas ir politinės įtakos operacijas. Ši grėsmė nebuvo būdinga vien Jungtinei Karalystei. Tuo metu, kai buvo paskelbtos minėtos ataskaitos, Europos Taryba išreiškė susirūpinimą dėl grėsmės demokratiniams rinkimams, kylančios dėl priešiškų valstybinių subjektų veiksmų. Be to, buvo paskelbtas Jungtinių Amerikos Valstijų Senato Specialiojo žvalgybos komiteto pranešimas apie Rusijos kišimąsi į rinkimus. Jungtinės Karalystės Vyriausybė taip pat pripažino, kad buvo „beveik tikra, jog Rusijos veikėjai siekė kištis į 2019 m. visuotinius rinkimus, internete platindami neteisėtai įgytus ir nutekintus vyriausybės dokumentus“, paminėjo kelis rinkimų incidentus, susijusius su atakomis prieš politines partijas ir įtartinais kandidatams siūstais elektroniniais laiškais. Tai, ar šis kišimasis iš tikrųjų galėjo pažeisti Protokolo Nr. 1 3 straipsnyje įtvirtintos teisės esmę, priklauso ne tik nuo jo intensyvumo, bet ir nuo nacionaliniu lygiu taikomų priemonių, skirtų sumažinti poveikio rinkimų rezultatams riziką.

Valstybės neturėtų likti pasyvios, susidūrusios su įrodymais, kad jų demokratiniams procesams kyla grėsmė, tačiau joms turi būti suteikta plati vertinimo laisvė pasirenkant priemones grėsmėms atremti. Tokios priemonės turi būti kruopščiai subalansuotos, kad neproporcingai neapribotų teisės skleisti ir gauti informaciją, ypač prieš rinkimus, ir kad būtų atsižvelgta į piktnaudžiavimo riziką. EŽTT vertinimu, Jungtinės Karalystės atsakas į Rusijos kišimosi į rinkimus grėsmę neperžengė šioje srityje jai suteiktos plačios vertinimo laisvės ribų. Buvo atlikti du išsamūs ir nepriklausomi tyrimai dėl Rusijos kišimosi, įvykdyta teisėkūros reforma – apribota galimybė remti rinkimus ne Jungtinėje Karalystėje įsisteigusiems subjektams, įvestas įpareigojimas identifikuoti rinkimų medžiagą skaitmeninėje erdvėje teikiančius subjektus, kriminalizuota pagalba užsienio žvalgybos tarnybai, sabotžas ir užsienio subjektų kišimasis, padidintos laisvės atėmimo bausmės, įvesta užsienio subjektų įtakos registravimo sistema, taip pat įsteigta nauja technologijų įmonių priežiūros sistema. Be aptartų teisėkūros priemonių, Vyriausybė įsteigė Kovos su dezinformacija padalinį ir Demokratijos gynimo darbo grupę, poreikis imtis papildomų priemonių, siekiant kovoti su priešiškų valstybių grėsmėmis, toliau yra nuolat vertinamas.

Šiomis aplinkybėmis EŽTT darė išvadą, kad aptartos priemonės atliepė pareiškėjų pareiškime keltus klausimus, o Konvencijos Protokolo Nr. 1 3 straipsnis aptariamam atveju nebuvo pažeistas.

Išvada: Konvencijos Protokolo Nr. 1 3 straipsnio pažeidimas nenustatytas (vienbalsiai).

Pateikta atskiroji nuomonė.

[Prieiga internete](#)